

KAITSE KODU!

15. november 1930

NR. 46

Hind 20 senti

SALU

Tänases numbris:

- Kaanepil:* Tallinna maleva suurfükiväe divisjoni harjutusilt.
— Sõna abiks relvale.
- Adam Przybylski:* Poola võitlus vabaduse eest.
— Merealused mägestikud.
— Külaskäik Leedu sõjamuuseumi.
— Ameerika Ühendriikide rahvakaart.
- Optimist:* Seal on hea, kus meid ei ole.
— Laskuri edu saladusi.
- Mart Mardos:* Tasutud võlg.
- E. Kalm:* Järva naised Jõgeva suurmanöövrel.
— Tallinna maleva suurfükiväe divisjoni aastapäevaks.
- J. T.:* Skouflikust liikumisest Eestis.
Toimetusele saadetud kirjandus.
Male.

JÕULUNUMBER

ILMUB
TÄNAVU

20. DETSEMBRI PAIKU
RIKKALIKU JA VALITUD
SISUGA.

ÜHES JÕULUNUMBRIGA SAADEKSE KÕIGILE AASTATELLIJAILE HINNATA KOJU KÄTTE ENAM KUI 100-LEHEK. KAITSELIITLASE KALENDER-KÄSIRAAMAT.

ÜKSIK
NUMBER
20 SENTI

ILMUB
1-KORD
NÄDALAS

6. AASTA KAITSE KODU! N: 46

S-BLASTNIKOV

TOIMETUS JA TALITUS: Tallinnas, Kaarli tän. 8, kaitseliidu staabis. Tel. 8-29. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella 10—12 e. l. Kaastöö arvatakse tasu alla ainult siis, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

15. NOVEMBER 1930

Väljaandja: KAITSELIIDU PEASTAAP.
Vastutav toimetaja: kol.-ltm. J. MAIDE.
Tegev toimetaja: L. SÕERD.

TELLIMISHIND: aastas 6 krooni, poolaastas 3 kr., veerandaastas 1 kroon 50 senti, kuus 50 senti. **KUULUTUSTE HINNAD:** 1 lehekülge teksti ees Kr. 50, tekstis ja tagumise kaane välisküljel Kr. 80, teksti järel Kr. 40 ja kaante sisekülgedel Kr. 60. — Vähemad kuulutused proportsionaalselt odavamad.

SÕNA ABIKS RELVALE

Tosin aastaid Eesti välispropagandat

Riiklik propaganda on üks kaitseliidu ülesandeist. Me teame: mida teadlikumalt suhtuvad kodanikud meie riiklikule iseseisvusele, seda kindlam on meie tahe kaitsta iseseisvust.

Kuid me näeme vahetpidamata ka välispropagandat, Eesti tutvustamist välismaadel. Kui mõni välisriigi mõõduandev ajaleht toob heatahtliku kirjutuse Eesti kohta, siis märgime seda kui tähelepanuväärt saavutust.

Veel enam: laiemad ringkonnad vast ei teagi, et Eesti tutvustamistööd välisriikides tehakse iseseisvuse algusest tänapäevani innukalt, et selleks on loodud vastavad riiklikud asutused, antakse iga aasta eelarves summad ja tulevikus tahetakse seda tööd teha veelgi ratsionaalsemalt, et saada paremaid tulemusi.

Milleks tehakse kõike seda? Kas oleme seevõrt edevad, et tahame kogu maailmale teha teatavaks Eesti vabariigi olemasolu ja kõik meie head küljed? Omal ajal, tosin aastaid tagasi, tehti välismaail kihutustööd Eesti iseseisvuse heaks, de facto ja siis de jure tunnustamise heaks. Nüüd on kõik see ammugi saavutatud. Milleks kulutame energiat ja raha Eesti välispropagandale, tutvustamistööle?

Eesti tutvustamine välismaail on üks haru nendest mitmekesistest aladest, millega püüame kindlustada oma iseseisvust ja riigi head käekäiku. Relva on paras abinõu oma ajal ja kohal, kuid põlata ei saa ka

sõna. „Hea sõna võidab võõra väe,“ ütleb eesti vanasõna.

Meil on tingimata tarvis tutvustada Eestit välismaail, sest kui me seda ei tee, siis ei reageeri välismaade avalik arvamine nendele sündmustele, mille keeristesse meie riik võib sattuda, alates mõne välislaenu tegemisest kuni mingi raske poliitilise seisukorraneni.

Praegusaja ja tuleviku sõjad on rahvastesõjad, nagu seda näitas juba maailmasõda. Nüüd ei otsusta sõja ja rahu küsimusi enam isevalitsejad, vaid rahvaste seisukohad ja sümpaatiad.

Teisest küljest: ka majanduslikudel asjadel on suur tähtsus riikliku iseseisvuse kindlustamisel ja riigi heakäekäigu eest hoolitsemisel.

Näitena tegelikust elust võime tuua Eesti välislaenu realiseerimise loo. Inglismaal, kus meid tuntakse rohkem, kaeti Eesti välislaenu kümnekonna minuti jooksul börsil paljukordselt. Ameerikas aga, kus mõõduandvaid rahandusringkondi ei ole saadud kuigi palju tutvustada Eestiga, läks laenu realiseerimine väga vitsalt, kuigi tingimused olid väga soodsad. Ameerika pank, kelle kaudu Ameerika peale langenud välislaenu osa realiseeriti, oli sunnitud välja andma kaks brošüüri selleks, et tutvustada Ameerika rahandusringkondadele, mis asi see „Eesti“ õieti on.

Sugugi pole traagiline see, kui mõni juhuslik isik ei ole Eestist midagi kuulnud või kui keegi märgib kirja

aadressis Tallinna asupaiga Venemaal. Kuid halbu tagajärgi toob see, kui isikud välismaal, kellest meile on kasu, kelle heatahtlik suhtumine meile võib olla tuluks, ei tea meist midagi. Seepärast Eestit püütakse välismaal tutvustada esimeses jones nendes ringkondades, kes meile võivad olla kasulikud.

Eesti välispropaganda algas tosin aastaid tagasi meie välisdelegatsioonide väljasõiduga. Kümme aastat on Eesti tutvustamistööd välismaal korraldanud ja juhtinud välisministeerium. Ülevaate sellest tööst ja tulevikukavatsustest saame välisministeeriumi informatsioonibüroo juhataja G. Meri seletustest „Kaitse Kodu!“ esindajale.

Eesti tutvustamistöö meetodid ei ole kümme aasta jooksul palju muutunud. Propaganda on inimeste mõjutamine, juure kutsudes uusi sõpru vanade sõprade kaudu.

Kes on olnud Eestiga mingis kokkupuutumises, näiteks külastanud Eestit, kes õppinud tundma meeldivaid eestlasi ja saanud meie elust-olust meeldivaid muljeid, niisugused isikud on Eesti soojemad sõbrad välismaal ja tunnevad püsivat huvi Eesti vastu.

Kuid nende isikute arv võib ikkagi olla väga piiratud. Kuigi Eesti asub võrdlemisi tähtsal kohal, ei saa me inimeste läbikäigu poolest end kõrvutada nende riikidega, mis asuvad Lääne-Euroopa majandusliku ja vaimlise elu keskkohadele lähedal. Juba seepärast on piiratud nende isikute arv, kes meiega otsekohe kokku puutuvad.

Sel põhjusel oleme sunnitud tarvitama erakorralisi abinõusid enda tutvustamiseks, et kokkupuute alasil Eesti ja Lääne-Euroopa avaliku arvamise vahel võimalikult laiendada.

Ainelised võimalused, mis antud Eesti tutvustamiseks välismaal, on väga piiratud. Meie riigi propaganda-eelarve on kogu maailmas vist küll väikseim, ainult 40.000 krooni ehk teiste sõnadega, neli miljonit senti aastas. See ei ole pealegi kõik määratud otsekohe propaganda kuludeks, vaid osa läheb välisministeeriumi informatsiooni-büroo jooksvateks kuludeks.

Kui arvata, et harilik müügikontsern kulutab reklaami peale 10 prots. oma läbikäigust, siis Eesti riik oma reklaamsummadega ei suuda kaugeltki võistelda keskmistegi ärikontsernidega.

Oma ameerikareisil tutvudes Ameerika vähemate linnade eelarvetega leidis informatsiooni-büroo juhataja G. Meri, et meie Tartu suurused linnad Ameerikas, nagu Galveston, Long Beach j. t., kulutavad igaüks aastas reklaami peale rohkem kui kogu Eesti riik.

Kuid... rahasummade vähesuse üle kurdavad ajakirjandus- ja informatsiooni-büroode juhatajad kõikjal, nii et seda ei maksa meiega oludes võtta väga traagiliselt.

Antud võimaluste piirides on Eesti tutvustamise alal püütud teotseda kõigil moodsatel propaganda-aladel.

Propaganda tegemisel kõige võimsamaks abinõuks on ajakirjandus, seepärast kõigepealt asuti suhteid looma välismaade ajakirjanikkudega ja ajakirjandusega.

Meil on kujunenud viisiks kutsuda suuremal arvul välismaade ajakirjanikke Eestisse meie tähtsamate, üleriiklikkude sündmuste puhul. Üleriiklikul laulupeol 1923. aastal oli Eestis 40 välisajakirjanikku 10 riigist ja 1928. a. peetud laulupeol 49 välisajakirjanikku 16 riigist.

Mõlemal korral viibisid välisajakirjanikud 5 päeva Tallinnas, kasutades laulupeost üle jäänud aega tutvumiseks meie tähtsamate tegelastega, asutustega ja majanduslike ettevõtetega.

Tulemused on alati olnud väga head. Umbkaudse kokkuvõtte järgi 1928. a. peetud laulupeo puhul Eestit külastanud ajakirjanikud avaldasid trüki üle 400.000 rea Eesti kohta käivaid kirjutusi. Kui oleks need Eestile kasulikud kirjutused paigutatud välismaade ajakirjandusse maksuliste kuulutustena, siis oleks see läinud viiskümmend korda rohkem maksma kui välismaade ajakirjanikkude vastuvõtukulud.

Suurte vastuvõttude kõrval korraldatakse väiksemaid vastuvõtte. Riigipeade külastäikude puhul on palutud kaasa ka ajakirjanikke. Peale selle külastavad Eestit ajakirjanikud, kes tunnevad huvi meie vastu ja kelle tutvustamist meie elu-oluga välisministeerium peab vajaliseks. Kõik välismaade ajakirjanikud, kes omal algatusel Eestist läbi reisivad, püüavad kontakti astuda meie avaliku arvamise, harilikult välisministeeriumi vahetalitusele. Aastas rändab Eestist läbi keskmiselt 100—140 välismaade ajakirjanikku, enamasti suvel, kusjuures välisministeeriumi informatsioonibüroo ülesandeks on nende liikumist ja teadete saamist igapidi hõlbustada. Nad saavad tarbekorral prii raudteesõidu, informatsiooni, päevapiltlikke ülesvõtteid ja ka saatjaid-tõlke.

Teiseks tähtsaks vahendiks Eesti tutvustamisel on kirjandus, mis määratud nendele isikutele, kes ei saa ise tulla siia. Siin võib olla juttu kaheksandest kirjandusest: kõigepealt olemasoleva algupärase kirjanduse tõlkimine ja levitamine väliskeeltes, teiseks erilise, välismaalaste jaoks kirjutatud, tutvustamiskirjanduse väljaandmine.

Mis puutub algupärase kirjanduse tõlkimisse, siis välisministeerium on korduvalt püüdnud olla abiks meie kirjastajaile välismaade kirjastajate leidmiseks, kes oleksid nõus oma firma all andma välja Eesti algupärase kirjanduse tõlkeid. Tulemused on seni olnud võrdlemisi kehvad. Peale asjaosaliste loiduse on siin takistavalt mõjunud ka see, et meie uuema kirjanduse suund ja sisu ei kindlusta selle hulka kuuluvate teoste suuremat levingut Lääne-Euroopa riikides. Välismaalastele oleks huvitav lugeda teoseid, mis annaksid neile täielise ettekujutuse Eesti omapärast ja millel ühtlasi oleks üldinimlik, kirjanduslik ja ajaviite väärtus. Niisuguseid teoseid on meil aga võrdlemisi vähe. Ka meie paremad realistlikud teosed on liig lokaalsed ja raskesti tõlgitavad.

Sellest hoolimata on viimasel ajal tõlkekirjanduse soetamise alal märgata suuremat edu.

Kirjanduse soetamiseks Eesti tutvustamiseks püüab välisministeerium viimastel aastatel tuua teatud kindlat süsteemi. Endistel aastatel välisministeerium

kirjastas enda kulul brošüüre Eesti kohta. Seda ei peeta loomulikuks. Nüüd antakse tutvustamiskirjandust Eesti kohta välja välisministeeriumi algatusel ja toetusel kirjastuste kaudu.

Kuni avanevad võimalused välja anda Eesti kohta teadusliku tähtsusega kirjandust, peab leppima vähemaga ja antakse välja keskmise suurusega entsüklopeedilisi teoseid, mis annavad meie elust rahuldava ja igakülgse kujutuse.

Riigi statistika keskbüroo juhataja hra Pulleritsi toimetusel ja kirjastusel on seni ilmunud kaks aastakäiku ingliskeelset „Eesti aastaraamatut“. Kuigi nende tiraaž oli suur, on nad kõik müüdnud läbi. Nüüd kavatakse välja anda uus raamat „Eesti käsiraamatu“ nime all inglise keeles, saksa keeles ja prantsuse keeles. Saksakeelne raamat on juba trükitud, prantsuskeelne koostamisel.

Teistest välisministeeriumi poolt toetatavatest väljaannetest oleks ära märkida Eesti kunstiajalugu. Tellitud ja praegu koostamisel on rida teoseid teistelt aladelt.

Kergemasisulist, laiematele rahvahulkadele määratud tutvustamiskirjandust soetatakse sel teel, et toetatakse välismaade ajalehtede ja ajakirjade „Eesti numbreid“, samuti antakse vajaduse korral toetusi ja stipendiume isikutele, kes tulnud uurima Eesti olu, et kirjutada Eesti üle raamatuid. Tänavuse ja möödunud aasta jooksul ilmus niisuguseid raamatuid inglise, daani, läti ja flaami keeltes, ilmumas on prantsuse keeles jne.

Tutvustamisvahendina ka film ei ole unustatud. Kõigi suuremate rahvuslike sündmuste puhul valmistati filmid ja saadeti välismaadesse. Eesti üldiseks tutvustamiseks filmi kaudu on käsil ühe suurema filmi valmistamine. Läänud ja selle aasta suvel tehti 4000 meetrit ülesvõtteid, millest saab 1500—2000 meetrit korralikku ja kiiretempolist tutvustamisfilmide. Film näitab Eesti ajalugu, linnu, maastiku, põllumajandust, tööstust, kaubandust ja kultuuriolusid. Filmi võib näidata ka osakaupa, kuid kõik osad kokku moodustavad mõjuva terviku. Uue aasta esimeseks päevadeks saab film valmis.

Välismaade seltskonna kaasatõmbamine Eesti tutvustamiseks on aastate jooksul annud tähelepanuväärivaid tulemusi. Selleks asutati välismaades Eesti tutvustamise seltsid, nagu „Rootsi-Eesti ühing“ Stokholmis, samasugused ühingu Riias, Kaunases, Varssavis ja Pariisis. Ka Ameerikas oli omal ajal samasugune ühing, kuid see nägi oma ülesannet ainult Eestile „de jure“ tunnustamise hankimises ja pärast läks laiali. Inglise rahvasteliidu ühingu juures Londonis on Eesti sektsioon.

Eesti sõpradeks nimetame isikuid välismaal, kes pikema aja jooksul on osutanud meie suhtes püsivat huvi ja meile rahvusvahelises elus kaasa aidanud. Aja-

looliselt kõige väärtuslikumad on isiklikud sidemed Soome tegelastega, mis võimaldasid meile rahalise ja sõjalise abi. Rootsis on meil tuttavaid sõpru, kes on avaldanud tugevat mõju, nagu Branting, senaator prof. Bergman, kes omal ajal oli Tartu ülikoolis Ladina filoloogia professoriks. Inglismaal on vana, äraproovitud Eesti sõber prof. Simpson, Inglise välisministeeriumi omaaegne asjatundja Vene küsimustes ja nüüd filoloogia professor. Ta külastas 1928. a. Eestit, tuues kaasa ka oma sõbra, kuulsu romaanikirjaniku Walpole. Prantsusmaalt võiks Eesti sõbrana mainida senaator Reynaldi, Poolamaalt end. senati marssali Szimanskita, Evertit j. t.

Kuidas kord loodud head vahekorrad toovad kasu veel aastakümnete pärast, seda nägi välisministeeriumi informatsiooni-büroo juhataja G. Meri oma ameerika-reisil. Nebraska osariigis väikeses Omaha linnas oli temale jaama vastu tulnud üks end. daani vabatahtlik Eesti vabadussõjas, kes nüüd on sealses linnas ülikooli õppejõuks. Olles pool aastat Omahas, oli see daanlane jõudnud pidada ameeriklastele juba kaks suurt loengut Eesti üle.

Peale välisministeeriumi informatsiooni-büroo hakkas käesoleva aasta suvest alates tegutsema informatsiooni-büroo ka majandusministeeriumi juures, kes peab hoolitsema majandusliku informatsiooni eest.

Kuid peale nende ametlike asutuste teevad Eesti tutvustamiseks välismaal palju ka kunstinaited, nimelikad sportlased, ühe sõnaga kõik, kes tutvustavad Eestit heast küljest. Kui kord riigikogus naljatades öeldi, et välispropaganda võiks jätta maadleja Jaan Jaago hooleks, siis ei ole kahtlust, et omajagu tähtsust on maadlejalgi, kui ta aitab Eesti nime välismaal teha tuttavaks.

Kasulik võib olla Eesti tutvustamise asjale iga kodanik, kes satub välismaale või kohtub välismaalasega Eestis. Sõbralik, laitmatu esinemine võidab sõpru kogu rahvale.

Tööd on sel alal veel määratu palju. Kulub aastakümneid, enne kui haritud riikideski iga inimene teab kõige algelisemaidki asju Eesti kohta.

Kuivõrra laialdane töö sel alal on ootamas, sellest saame ettekujutuse, kui võtame üheainsa riigi, P. Ameerika Ühisriigid. Sealsetele 115 miljonile elanikule välja jagades kogu meie aasta jooksul väljaantava tutvustamiskirjanduse ei jätaks sellest ühele protsendilegi elanikkudest! Ameerikas on tuhat ülikooli raamatukogu ja mitu tuhat avalikku raamatukogu. Me ei suuda sedagi, et me ühes riigis annaksime ainult igale raamatukogule ühe „Eesti aastaraamatu“, sest seegi käiks meil aineliselt üle jõu.

Kuid tutvustamistööd tehakse nii palju kui kannab jõud, et sõna võiks tulla abiks relvale ja aitaks kindlustada meie kodu.

POOLA

VÕITLUS VABADUSE EEST

Vaherahu aastapäeva puhul „Kaitse Kodu!“ kirjutanud Adam Przybylski

18. OKTOOBRI PÜHITSES POOLA VAHERAHU AASTAPÄEVA, mis lõpu tegi esimesele poola sõjale. Sel puhul tahaksime meele tuletada selle sõja käiku ja lõppkokkuvõttes endale aru anda tema suurest otsustavast mõjust uuestisündinud riigi oleviku ja tuleviku kujunemisele.

Nii kronoloogia kui ka ajaloo sisemine loogika käisid meid kõigepealt peatuda 11. novembri pöördel, täpsemalt öeldud ajavahemikul 1918. a. oktoobri lõpust novembri keskpaigani. See on avaliku arvamise poolt kõige enam tunnustatud silmapilk, kuna ta tähtsus on põhjanev. Kuigi tol ajal võorast võimu Poola suuremast terräänist — Väike-Poolast, Cieszyni Sileesiast ja Kongress-Kuningriigist — vaenlase võimetuse tõttu kaunis kergesti välja tõrjuti ja see võitlus suuremat pingutust ei nõudnud, avaldas siiski see äkiline, komandant Pilsudski poolt aga ettenähtud ja ettevalmistatud riigi vabastamine vallutaja vägedest otsustava mõju riigi edaspidisele saatusele. Riigi struktuuri kiire kujunemine õigel ajal — jõudes ette paljudest rahvusvahelisest otsusest ja lepinguist — andis Poolale selle osa rippumatust, mis on tingimata tarviline seks, et panna püsivaid ja kaugele ulatuvaid aluseid vaba Poola ülesehitamistööle, et endale aru anda oma õigustest, et tarbekorral neid oma jõuga kaitsta. Sellele asjaolule võlgneb Poola tänu selle eest, et tema edaspidised teod ei allunud võõraste tegurite ettekirjutusele, kes teda väikeriigina, mitte aga suurriigina näha tahtsid, nagu seda 30-miljoniline rahvas ajalooliselt ära teeninud. Sel ajal, kui Läänes alles tehti teoreetilise Poola Euroopa vabade riikide perre võtmise kavu — kaitsis reaalne, novembris sündinud Poola vabariik juba oma olemasolu ja tema selgelt nägija unistas edaspidiseist võitlusist Poolale suurriigi õiguste tagasivõitmiseks.

Kuid kui mõni samm üle saavutatud vabaduse ja rippumatuse värava oli astunud, laienes teadmatuse kate tuleviku peale. Vabastatud riik seisis suurte raskuste ees. Administratiiv-aparaadi ja sõjaväe puudumine, tühi varakassa, hävitatud tööstus ja muud majandusallikad, konsolideerimata sisemised olud, päevast-päeva teravnevad sotsiaalolud, tihti ilmsikstulevad anarhia, isegi banditismi, avaldused — see on Poola tolleaegne seisukord.

Siinkohal tuletan meele ülemjuhataja sõnu, millega tema sõja lõpul oma sõdurite poole pöördus: „VABA POOLA ESIMESIST PÄEVIST PEALE SIRUTASID POOLA POOLE PALJUD AHNED KÄED, ON KATSUTUD TEDA TEHA JÕUETUKS MÄNGUKANIKS TEISTE KÄTES, KOGU MAAILMA PASSIIV-

SEKS INTRIIGIDE PÖLLUKS.“ Idapoolne Väike-Poola ühes Lwowiga võitles ruteenlaste vastu; Idas osutus kohe raskeks küsimuseks Ukraina, Valge-Vene ja Leedu okupeeritud maadest tagasitõmbuvad saksa väeosad ja neid tagaajavad Dnjeperi ukrainlaste väed Lõunas ja N.-Vene väed Põhjas; Läänes löi Suur-Poola sakslaste pealetungi tagasi, kes Suure-Poola kaotusega sugugi ei tahtnud leppida, ja Cieszyni Sileesias kasvas alatasa tšehhide relvastatud väljaastumise hädaoht.

Iseenesest mõista tuli säärestel oludel otsekohe vastupanuks organiseeruda. Kõigepealt püüti võidetud positsiooni Väike-Poolas alal hoida; pärastpoole, kui saksa väed idast taganema hakkasid, toodi Bugi, Stochódi, Jasiólda, Szczara ja Niemani jõele kaitsevæed, küll nõrgad, siiski aga küllalt tugevad, et ajutist ülesannet täita ja nimelt tagasi hoida ukrainlaste ja venelaste pealetungi; tšehhide pealetung Cieszyni Sileesiale hoiti ära ja lõppeks löödi isegi tagasi.

SAMAL AJAL KÄIS SISEMAAL KIBE ÜLESEHITUSTÖÖ. Tekkis moodsale demokraatialle rajatud riigi valitsemise aparaat Józef Pilsudskiga eesotsas. Ühes sellega stabiliseerus noore riigi õiguslik vahakord välisriikidega, kuid nende esimeste iseseisvuskunde suurimaks saavutuseks on suur edu sõjaväe organiseerimise, õigemini improviseerimise, alal, mida mujal uuem sõjaasjandus ei tunne. Moodustades novembris — mil komandant Pilsudski ülemjuhatause enda kätte võttis — vaevalt 20 pataljoni, paar eskadroni ja sama palju patareisid, kasvas poola sõjaline jõud mõne nädala jooksul, s. o. kuni 1919. a. jaanuarini, 100 pataljonini, 70 eskadronini ja 80 patareini.

Aprillikuuni olid riigi siseolud niivõrd konsolideerunud ja sõjaline jõud niivõrd küpsenud, et ülemjuhataja oma puht-kaitsetaktikat otsustas muuta ja algatuse edaspidises sõjakäigus võtta enda peale!

Ja siin seisame suure ajaloolise silmapilgu ees. Kuna maa avalik arvamise kartma hakkas, et idapoolne Väike-Poola ukrainlaste pealetungile enam vastu panna ei suuda, pööras ülemjuhataja — vastandina üldisele suggestioonile ja pealekäimisele — esimese suurema pealetungi Vene vastu. Selle otsuse aluseks oli veendumus, et vene poliitika aluseks on, hoolimata seal valitsevast riigikorrast, ikkagi imperialistlik suhtumine Poolasse ja seetõttu on vene piiride eemalviimine üleschitatava Poola keskusest viimase olemasolu pandiks. Samuti olles veendunud, et kõik poola nõudmised maalalade ja mõju suurendamise suhtes Idas leiavad liidus olevate riikide poolt vastupanu, kes hoolimata vaenulikest suhteist N. Venega põhimõtteliselt siiski Venes oma sõjaaegset liitlast nägid ja seetõttu heameelega

tema enneaegset nõrgenemist ei soovinud — tahtis ülemjuhataja võimalikult ruttu liidusolevaid riike sündinud tõelude ette seada ja ette jõuda Versailles'is algavate rahuläbirääkimiste otsusist poola piiride suhtes.

Nii siis rajas Józef Piłsudski esimesena ja ainsana Poolas — oma maa avalikust arvamistest ja vägevate rahvusvaheliste tegurite kavatsusist hoolimata — jõuga teed Poola rippumatule suurpoliitikale, mille eesmärgiks oli endale kohase koha kindlustamine Lääne-Euroopa riikide peres. Esimeseks etapiks sel teel pidi olema Wilno võitmine, mis oli Leedu ja Valge-Vene tähtsaks poliitiliseks ja kultuuriliseks keskuseks.

Poliitilise silmapilgu hindamine ülemjuhataja poolt leidis endale väärlise väljenduse ülemjuhataja enda väljamõeldud ja tema enda juhatusel realiseeritud sõjaoperatsioonid. 19. aprillil olid võitjate käes: WILNO, LIDA, NOWOGRODEK JA BARANOWICZE, järgmise kahe nädala jooksul võideti suuri maa-alu Wilnosta ida- ja põhjapoolse. Kuid mõte tungida edasi Minski tulla jäta, kuni liitlasilt Saksamaale teadaantud rahutingimused tõid esile sõja võimaluse Saksamaaga.

Kuid sõda Saksamaaga ei tulnud, tuli aga uus otsustav pealetung Ida-Väike-Poolas. 14. mail alustatud pealetung, protestiga koheldud liitlaste poolt, kes sõjamoona kättetoomist ähvardasid takistada — andis Poolale kahe nädala jooksul tagasi suurema osa territooriumist ja pärast ajutist lüüasaamist jõudsid võitjad väed juuli keskel idapiirini. Samal ajal likvideerisid Poolaga Volõõnias sõdivad ja idarindega enamlaste poole pöördud Dnjepri-Ukraina väed, mille lõpptulemusena Prõpets ja Dnjestri vahel opereerivad poola väed võitluse astusid vene osadega, moodustades ühes Leedus ja Valge-Venes opereerivate jõududega ühise poola-vene rinde.

Juuli lõpul kaotas sõjahädaoht Saksamaaga oma aktuaalsuse Versailles' lepingu allkirjutamise tõttu. Seda silmapilku kasutab ülemjuhataja ja jätkab aprillis alustatud tegevust. Ööl vastu 8. augusti võeti Minsk, lõunas, 13. augustil Równe ja pea on poola divisjonid Düüna, Beresina, Ptõtsha ja Slucza kaldal. Siin otsustab ülemjuhataja oma tunge ida poole mitte jatkata, sest sellega oleks ta soodustanud n. n. „valgete“ ehk Denikini sõjaväe edukat edasitungimist lõunast Moskva poole, kuna valgete loosung — ühine, jagamatu Venemaa — Poola huvidele vastu käis. Siin tuleb sõjategevuses vaheaeg, katkestatud ainult lühikese sõjakäiguga Lätti, kus ülemjuhataja poolt Düüna põhjapoolsele kaldale saadetud divisjonid vabastavad endisi poola maa-alasid, et neid sõbralikule Läti vabariigi üle anda.

1919. A. SÕJAKÄIK SAAVUTAS OMA SIHI JA TÄHTSAD OMA ÜLESANDE: vaenlane löödi tagasi ja poola eelpostid asusid kaunis kaugel keskusest, et teatud rahutööd kaitsta. Et saada selget pilti tehtud tööst, tuleb ainult meele tuletada, et sama aasta detsembris liitlaste valitsused „heaks kiitsid“ otsuse, mille järgi poola ajutine piir pidi jooksma enam-vähem Bugi ja Niemani kallast mööda.

Kuid ülemjuhataja mõte ei peatunud saavutatud

tulemusil, ta tungis edasi ja sügavamale. Isegi kaugele idapoolse viidud piir ei võinud Poolale küllaldast kindlustust anda võimsa ja agressiivse naabri pealetungi vastu. Selle tõttu valmistab ülemjuhataja jooksva poliitika raamest väljaulatuva kava — s. o. nende rahvaste vabastamine, kes kunagi Poola piiridesse enne jagamist kuulusid, ja kaasaaitamine neile iseseisvaid riike luua, missugused liidus Poolaga ühise kaitsevalli Venemaa vastu moodustaksid.

Kui detsembri lõpul enamlaste poolt alustatud rahuläbirääkimiste illusioon päevakorra kerkis, mille sihiks poola sõduri võitlushimu ja poola avaliku arvamise vapustamine, teiselt poolt aga välismaa pooleriohu võitmine ja oma otsekoheste sihtide varjamine, mis rajatud jõu kogumiseks Poolale otsustava löögi andmiseks — võtab ülemjuhataja ette energilise sõjakäigu Ukraina peale. Mai esimesil päevil on poola väeosad Dnjepri kaldal ja vallutavad Kiievi. See võit oli esimene samm ülaltõudud mõtte realiseerimise teel, kuna iseseisva Ukraina atamani Petljura ja Ukraina vägedega tehti kokkulepe võidetud maa-aladel iseseisva Ukraina vabariiki ellu kutsuda.

Kui aga selgub, et vastandina esialgsele andmeile vene peajõud kontsentreerub põhjapool, viib ülemjuhataja üleliigsed jõud lõunast põhjapoolsele ja algab uut pealetungi. Kuid siin suudab vaenlane poola juhatusel kavatsusist ja ettevalmistusist ette jõuda. 14. mail algab põhjas kogunenud vene vägi pealetungi, ajades poola pahemat tiiba Beresinaast kaunis kaugele läände Święcian'i poole. Kuid nende võit on üürrike. Kiiresti organiseeritud vastupanu löi vaenlast ja ülemjuhataja omandas vanad positsioonid tagasi.

Kuid seegipärast jääb strateegiline ülekaalu trump vene juhatusel kätte, kes aga mingit kasu sellest ei saa. Juuni alul tungib värske Budenõ vägi Ukraina rinde taha. Poola väed, kuigi nad lüüa ei saanud ega võitlusest ei loobunud, saavad siiski üllatusi tunda, mis neile alatasa liikuv ratsaväe kallale tungimine nii nende tiibadele kui ka rindetagusele valmistab, ja, olles rinde eelserval taga aetud kahe vaenlase väe laiast laviinist, kaotavad nad iga päev uusi maa-alasid, ja aeglaselt, kuid järjekindlalt on nad sunnitud taganema läände, nii et nad juuli alul juba Zbruczi ja Styri juure jõuavad. Sünged sõjatõde ei krooni ülemjuhataja kavatsusi — võimalikult ruttu tasakaalu lääne rindel jalule seada ja osa jõudu põhja üle viia, kuhu vaenlased oma peajõu kontsentreerisid. 4. juulil viis vaenlane neli armeed ühes ratsaväe korpusiga põhja rindele üle, kus kahepäevase võitluse järele arvuliselt hulga nõrgemad poola armeed lüüa saavad ja sunnitud on taganema — seega avades Poolale mõned nädalad kestva kaotuste ajajärgu, mis Poolat katastroofiga ähvardas. Esimesel kokkupuutumisel lüüasaanud väed kaotasid igasuguse vastupanuvõime ja peale lühikest võitlust jätvavad nad järjekordse kaitseliini, saksa kaevikute liini ja Szczary ja Niemani jõgede liini maha, taganedes Bugi ja Narevi taha.

See kriis sõjaväljal heitus varjuna riigi olemasolule. Iga päevaga eraldus Poola ikka enam rahvusvahelisest terräänist. Tema avalikud ja varjatud vaenlased tõstsid ikka enam pead, rõõmuga oodates te-

ma lõplikku hukkumist. Saksamaa ja Tšehhoslovakkia keeldusid sõjamoona transiidist, Danzig keeldus Poolale määratud saadetiste mahalaadimisest, Leedu astus Vene kõrvale. Liitlased piirdusid ainult abiandmise lubadustega sel tingimusel, et Poola oma nõusoleku annab nende poolt dikteeritavate ja kahtlemata riigi edaspidist arengut takistavate nõudmiste aktsepteerimiseks.

Neile traagilisile päevile tegi lõpu ülemjuhataja otsus vaenlasega otsustavasse lahingusse Wisla ja Wieprzi jõgede vahel astuda. Taganemise esimesist päevist peale põhjapoolsele otsis ülemjuhataja süüdsat hetke aktiivsele vastupanule, selles nähes ainult võimalust vene pealetungi ära hoida. Ülemjuhataja sihiks oli aega võita Budenõ likvideerimiseks ja jõudude äratõmbamiseks lõunast seks, et ühes rindetagusel formeeritud tagavaravägedega põhjas kaugele maale tungivasse vene väe tundlikumasse kohta löök anda. Alguses tahtis ülemjuhataja otsustavasse lahingusse astuda idapoolsel Bugi kaldal, siis aga leidis tema kohasema olevat Wisla ja Wieprzi kalda.

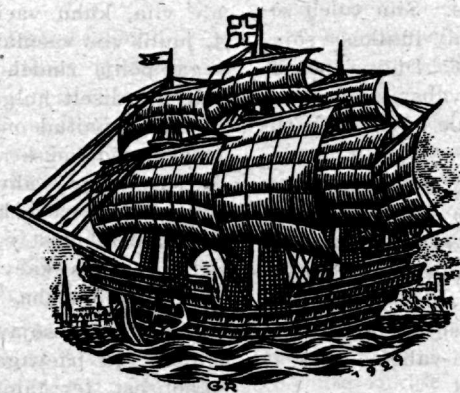
6. augustil annab ülemjuhataja käsu katkestada kaitselahing Bugi kaldal, ja asub jõudude ümberkorraldamisele kogu väerindel otsustava löögi andmiseks. Ta teostab lihtsa, kuid julge kava, mis tema nime suurte tähtedega sõjakunsti raamatusse raiub ja uurimiste objektiks maailma kõrgemais sõjaõppeasutis osutub. Geniaalne idee, teostunud kõikumatu tahte läbi, toob Poolale unustamatu võidu! Joovastatud võidust, teadev olles vaenlase nõrkusest, leiab vene sõjavägede ülem Tuhačevski Warssawi all Wkra kaldal tugeva vastupanu. 13.—16. augustini verestuvad ja langevad 3 tema armeed, püüdes poola rinnet murda, ainult neljandal läheb korda piirata poola põhjapoolset tiiba ja tungida kaugele läände, kuid see manööver ei mõjuta üld-seisukorda. 16. augustil liigub Wieprzi poolt ülemjuhataja juhatusel suures saladuses formeeritud poola löögirühm. Ta läheb otse põhjapoolse ja tungib rinde eelserval võitlevate vägede rindetagusele peale. 17. augustil astub vene armee enamik tagasi idapoolse. Vaenlase energiline tagaajamine kuni idapreisi piirini täiendab võitu. Poola saagiks langeb 70 tuhat vaenlast, 30 tuhat lüüasaanut otsib ulalust sakslaste juures.

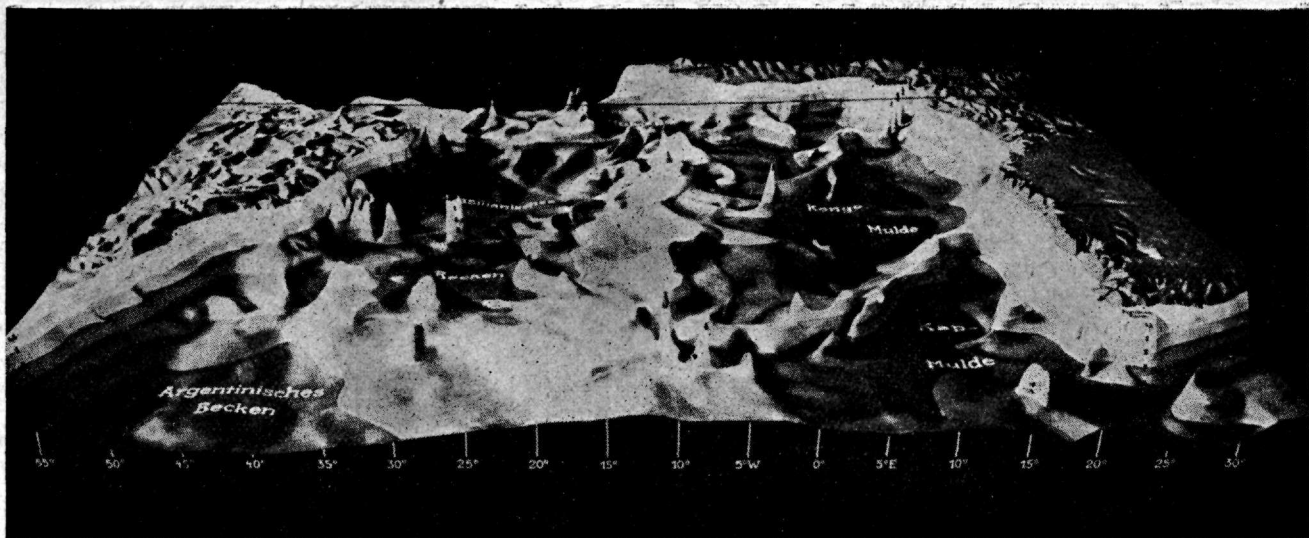
Üldiselt võetakse augusti võitu sõja lõpuna. Tõeliselt oli see aga teisiti. Tervelt pääsnud vene armee riismed peatusid Niemani ja Bugi taga ja hakkasid seal rutuliselt oma jõudu koondama, kuna vene väejuhatus uut pealetungiplaani sepsis. Seda arvestas ülemjuhataja, kuid kord algatuse teinud, jäi tema selle juure kõikumatu energiaga. Septembri keskel pärast otsustavat lahingut Bodenõga liigub ette lõuna rinne, et lühema ajaga vabastada kogu Wolõõnia ja Podoolia ja uuesti Ukraina piiril peatuda. Selle ajaga grupeerib end põhjapoolne rinne osaliselt ümber ja valmistub uuele ülemjuhataja poolt juba Warsavi lahingu ajal valmismõeldud suurele operatsioonile. Septembri viimseil päevil alustatud operatsioon, tuntud Niemani lahingu all, lööb lõplikult Nõukogude armeesid, tagasi tõrjudes neid Lida ja Baranowicze taha, kuid otsekohe ettevõetud tagaajamine, mis rahu eelläbirääkimiste lõpule jõudmise tõttu oli sihitud kõige parema vaherahu liini kui tuleviku piiri võitmiseks, ajab vaenlasi Minski alla Słucki ja Luniniec'i taha.

Ja siin kaks aastat kestnud võitluse ahelikus tuleb juure veel üks suure kaaluga lüli — Wilno võitmine kindral Zeligowski poolt, s. o. nende maade võitmine, mis Poola langemise ajal liitlaste pealekäimisel poola diplomaatkonna poolt olid kaotatud Leedu heaks.

18. OKTOOBRIK TOOB VAHERAHULEPING VAIKUSE SÕJAVÄLJALE. Riigi piiridel seisvate rahupostideni ulatuvad ülemjuhataja jumalagajātu sõnad: „Kaks pikka aastat, vaba Poola algpäevad, veetsite teie raskest tööst ja verevalamisest... Kuid mitte asjata ei olnud teie töö... Teie lõite vägeva Poola vabariigi, iseteadva ja vaba...“

Ainult oma jõule ja ülemjuhataja ja riigipea tugevate tahtete võlgneb Poola tänu selle eest, et tema praegused piirid haaravad Ida-Väike-Poolat, maa-alu Bugist idapoolse ja Wilnomaad. Saadikutekogu otsus 15. märtsist 1925. a., mis Poola järgmisi piire tunnistas: Venega — poola-vene rahulepingus 18. märtsist 1921. a. ettenähtud piiri, Leeduga — kindral Zeligowski poolt omal ajal võidetud piiri, see kõik oli ainult Poola poolt võidetud positsiooni de jure tunnustamine.

O. MILLERSI POOLT VALMISTATUD ATLANDI OOKAANI LÕUNAOSA PÕHJAPINNA RELJEEF.
(Müncheni muuseumis.)

Alumine arvuderida avaldab pikkuskraade, arvud mandrite nurkadel meresügavust tuhandetes meetrites.
(Becken = nõgu; Mulde = lohk.)

MEREALUSED MÄGESTIKUD

AMEERIKA JA AAFRIKA-EUROOPA
MANDRID NIHKUVAD ÜKSTEISEST EEMALE

Suuri lohke meie maapinnal katavad mered. Meie silm näeb vaid merest väljaulatuvaid maapinna-osi, — võitlusvälja vee ja õhu vahel ning ta kaldaid, kus maa ja vesi üksteisega maadlevad. All sügavustes on pime ja saladuslik, jahe ja vaikne. Salapärased, valgust levitavate organitega varustatud olevused liiguvad läbi vete ning otsivad endale toitu, mis vahetpidamata langeb alla päikesekiirtest imbutatud ülemistest veekihtidest: päikesepaistel elavate loomade ja taimede laibad. Üks tark mees võrdles merede sügavusi tabavalt tööstusriigiga, mis ise ei suuda küllaldaselt produtseerida toiduaineid ning võib elada vaid alalise juureveo abil.

Merepõhjas vahelduvad sügavad ühtlased lohud ja vägevad mägestikud. Meie pildil on toodud O. Millersi poolt valmistatud Atlandi ookeani lõunaosa reljeef, mis on paigutatud Müncheni muuseumi. See on valmistatud paljude kümnete tuhandete merepõhjasügavuste mõõtmiste najal, mis võeti ette 1925.—27. aastatel.

Imeselgesti esineb sel reljeefil vägev Kesk-Atlandi mägestik, mis asub Aafrika ja Lõuna-Ameerika vahel ja on suunitud lõunast põhja. Kui

seni olime harjunud sarnaseid pikki mägestikke võtma lihtsalt voltmägestikena, nagu seda on Alpi mägestik, siis peame tänapäev küll oma arvamise võtma revideerimisele. Sest tuntud geograafi Wegeneri kujutelu, et meie vägevad mandrid on vaid ujuvad pangad ning et Ameerika pank triivib Aafrika pangast eemale lääne poole, muutub ikka tõenäolisemaks. Sellele kujutlule vastavalt on siis Atlandi ookeani põhi vaid ääretu suur murdepind, mille keskpäigas mandripankade üksteisest kaugemale nihkumisega ikka kõrgemale tõuseb vägev mägestiku rägastik. Professor Cloos'i uued katsed, millede kirjeldus hiljuti ilmus ajakirjas „Natur u. Museum“, ilmutavad selgesti samu nähteid: kahe üksteisest eemale tõmmatud mudamassi vahel vajub keskpäik alla; mida kaugemale nad aga üksteisest eemalduvad, seda rohkem lähenevad kõige sügavamad lohud mõlemale peamassile, s. t. nad nihkuvad mõlema külje poole — ning keskpäik kergib mäeahelana. Sellele mägestikule ning nende kõrvale paigutasid maakera sisenised jõud vägevaid vulkaane, mida kujutavad meie reljeefi kõrgemad tipud.

KŪLAŠKAIK LEEDU SŪJAMUUSEUMI

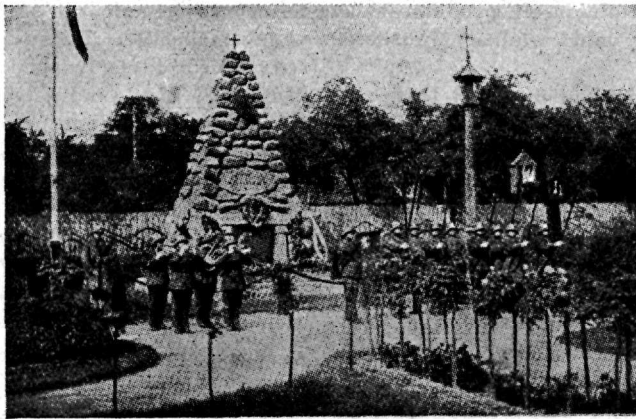
Leedu sõjamuuseum.

Leedu sõjamuuseum asutati Kaunases aastal 1921 ja avati maa kolmandal iseseisvusaastal 16. veebruaril. Muuseumi asutamist algatas kindral Nagevičius, ja teda aitasid ettevõttes arvurohked leedu arheoloogid, historikud ja teised teadusmehed. Kõik esemed, mis nii või teisiti puudutasid leedu rahvuslikke püüdeid vene ikke alt vabanemiseks ja vabadussõda, ühendati muuseumi kogudesse.

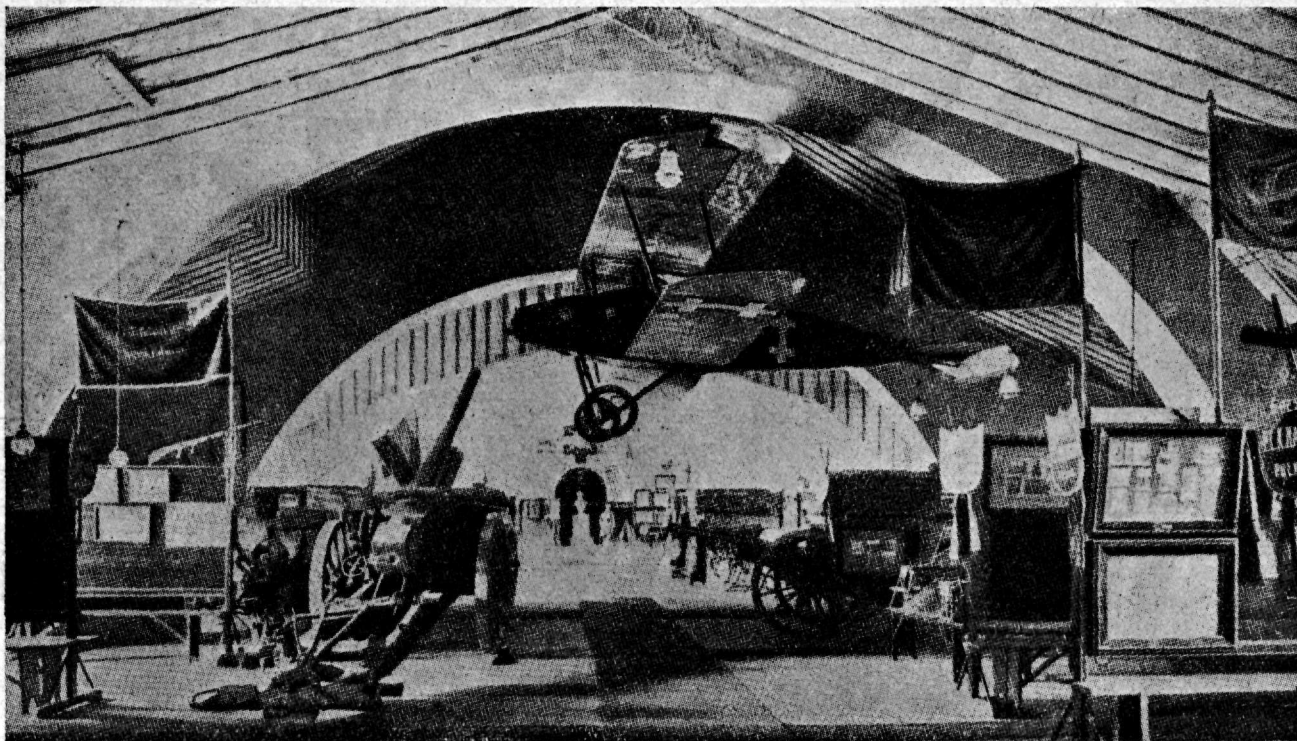
Muuseum jaguneb kahte ossa. Ühes on Leedu suurriigi-aega kuuluvaid esemeid, nagu näiteks suurvürst Gediminase, Keistutise, Algvidase, Vytautase j. t. näopildid ja mälestisi vene surveajast, kunas leedu keele tarvitamine trükkis oli valjult keelatud ja kõik leedukeelsed ajalehed, nagu „Aušra“ (koidupuna), „Varpas“ (kell) j. t., trükiti Ida-Preis ja toodi salateid kaudu maale. Teine osa kujutab vabadusvõitlust enamlaste ja poolakate vastu, Leedu rahvusliku armee algpäevi, sõjaväeasutiste hilisemat arenemist j. m. Aukohal on nende kahe sõduri ja selle ohvitseri varustused, kes esimestena ohverdasid oma elu isamaa eest. Muuseumihoone keskel on vabadussammas, mis esindab orjuse köidikuist vabanenud Leedut. Muuseumi tornis ripub „Leedu vabaduse kell“, mille Ühendriigis asuvad leedulased

on annetanud isamaale. Kellal seisavad järgmised sõnad: „Helise läbi aastasade ja teata Leedu lastele, et kes ei kaitse isamaad, see pole vabadust väärt.“ Vabaduse kell lööb ainult harva suurtel rahvuslikel peopäivil ja seda võivad tarvitada ainult sõjainvaliidid või sõjaveteraanid. Edasi on tornis kellalöömisseadis, mis esitab leedu hümni pühale neitsile ja rahvuslikel pühil rahvushümni, „Lietuva Tevnye musu“, sõjaväeorkestri ja vabaduse kella.

Muuseumi ees on ilus aed, mille ühes otsas on purskkaev ja vana leedu õnnejumala, kaukalise, ausammas. Läheduses on leedu rahvusliku liikumise kadunud juhi, dr. J. Basanavičius'e, ausammas. Rinnakuju on valatud vaenlaselt võetud padrunikapsleist ja samba jalaks on vana leedu piiritulvas. Edasi on aias rahvushümni looja dr. Vincas Kudirka ja rahvusliku ajalookirjutaja Simanas Daukantase sambad. Aia teises otsas on harilikest kividest ehitatud vabadussõjas langenud kangelaste auks püstitatud lihtne mälestussammas. Sambal on reljeef, mis kujutab surevat leedutari, ja selle eesküljel on paganausu altari meeletuletav kõrgendus, millel on pealkirjaks „Redde quod debes“. Samba kummalgi poolel on tüübiline leedu hauarist. See kujutab

Auavaldus vabadusvõitluses langenud kangelaste sõjamuuseumi aias oleva mälestussamba ees.

Leedu sõjamuuseum seespoolt. (Uuem osa.)

leedulaste rahvuslikku elu, kus paganus ja ristiusk on seotud ühte.

Sõjamuuseumist on nii siis saanud leedulaste rahvuslike pühade pühitsemise keskkohaks, siit algavad ja siia lõpevad kõik sõjaväe paraadid, pidulikud rongkäigud rahvapühadel jne. Igal õhtul lippu langetades toimitakse lihtsat, aga väga mõjuvat auavaldust vabaduskangelasile. Auavaldust toimivad sõjainvaliidid, kes on valanud oma verd samul sõjatandriil, kus kangelased langesid, ja kes siis on vahesidemeks surnute ja elavate vahel. Päikese laskudes ilmub sarvepuhuja torni ja tuututab märgiks. Kohe kostab muuseumi sisemusest lähenevat mängu, ukseid avanevad pärani ja orkester ning auvahisalk suured odad käes astuvad pidulikult välja ja suunivad sammud mälestussamba poole.

Samba ees annab vahisalk au, orkester alustab mängu ja selle helides langetatakse lipp, riigilipp, rahvuslipp ja Leedu rüütelkonna lipp, aeglasalt alla. Vahiväesalga juht komandab: „Palvetame nende eest, kes langesid Leedumaad kaitstes!“ Invaliidid võtavad teraskübarad peast ja orkester mängib. Siis valitseb viivu hääletu vaikus, kõigi mõtted lendavad haa teisele poolele esitama rahva tänu neile, kes ohverdasid oma elu isamaa eest. Altaril leegitsevad tuledid õhtuhämaras, tuletades meele paganaohvreid. Palve lõpeb, tuli kustub altaril, orkester mängib rahvushümni, mille järel auvahisalk ühes orkestriga jälle marsib muuseumisse, kuhu kaob uste sulgedes nende järel. Tulelont leegitseb veel üles, kuni seegi lõpuks kustub. . .

AMEERIKA ÜHENDRIIKIDE RAHVAKAART

Ameerika Ühendriikide rahvakaardivägi, mis oli varemalt ühenduses riigi politseiasutusega, moodustab Ühendriikide kaitsekorralduse ühe põhiteguri 1920. a. avaldatud kaitseasutuste seaduse põhjal. Rahvakaardi praegune liikmete- arv on umbes 12.000 ohvitseri ja 170.000 sõdurit. Teenistus on ainult vabatahtlik, nagu pärisarmeeski. Meeste vanadus on 18 kuni 45 aastat.

Ülalmainitud 181.000 mehe koguarv jaguneb praegu erirelvaliikide ja -osakondade ning eestseisuse suhtes protsendiliselt järgmiselt:

Jalavägi	53,4
Välikahurvägi	18,4
Rannakahurvägi (arvesse võtmata õhukaitse- ja raudteekahurväge).	7,3
Ratsavägi	6,9
Insenerivägi	4,4
Õhuvägi	1,1
Sanitaarvägi.	3,4
Eriväed	2,5
Rongid	1,3
Osariigi eestseisus	0,6
Divisjonide staabid.	0,5
Hingekarjased	0,1

Kaart on korraldatud kaheksa sugusele valvekorraldusele, liiduvalitsuse ja osariikide, alluvaks; need kaks valvekorraldust toimivad kõrvuti ega sega end teise ülesandesse. Kaardiväeosad on eeskätt mõeldud enamikus osariiges kohalikuks tarviduseks ja on osariikide kuberneride poolt antud aktiivsesse teenistusse astumise määruste kohaselt kohustatud teotsema ainult selle osariigi piirides, kuhu nad kuuluvad. Siiski, kuna kaart moodustab olulise osa maa sõjalisist jõududest, peab olema keskkorraldus ühiseks tegevuseks, harjutust ja varustust puutuvate asjade hooldamiseks ja ühtlase valitsuskorralduse teostamiseks ajal, kunas kaart ei ole liidu teenistuses. See keskstaap on sõjaasjade departemendi osakond, tuntud nimega „Militia Bureau“. Nii pärisarmee kui ka kaardi ohvitserid valitakse teenistusse seal; selle peategevus puudutab harjutust ja korrasolu edendamist; need ülesanded sooritatakse hoolsalt korraldatud järelevalve all.

Järelevalve asutise pealikuks on nimetatud 4 aastaks kaardi ohvitser, kel ametiajal on kindralmajori auaste. Järelevalve üksikute kaartide üksuste suhtes lakkab, kui üksused määratakse liidu teenistusse. Liidu teenistuses on kaart samal seisukohal kui armee ja otseselt sõjaasjade departemendi, aga mitte osariikide valve- ja käsuvõimule alluv. Ühendriikide president võib kutsuda kogu kaardi või osa sellest rahvuslikku või liidu teenistusse, rahvavägedena tarvitusele

nii Ameerika edelapiiril a. 1916 teeninud kaardivägi oli kogutud kokku maa üsna eriosadest ja olid selles teenistuses samal rahvuslikul seisukohal kui seaduslikugi armee liikmed; maailmasõja kestes olid kõik kaardiväeosad liidu teenistuses ja kõik teotsesid — tegelikult — teispool ookeani. 17 kaardi divisjoni oli saadetud Prantsusmaale, 11 neist oli võitlusliinil; Prantsusmaal viibinud kaardiväesalkade üldarv oli 382.000 või ümmarguselt 10% Ühendriikide armee koguarvust (4.000.000) ja 18% ookeani taha saadetud ameerika vägedest (2.084.000).

Rahvakaardi asutisi on 47-es ameerika 48-st Ühendriigi osariigist (ainult Nevadas puuduvad need selle osariigi liig vähese elanikkude arvu tõttu) ning lisaks Porto Rico ja Havai territooriumes Columbia piiris. Teenistusse-võtt vaheldub neis 50 osariigi-, piirkonna- ja territooriumikaardis. Näit. on New-Yorgi osariigi rahvakaart arvuliselt suurem kui ühegi teise osariigi oma, arvates protsentides kaardi üldjõust — 11,4% Pennsylvanial on 6,2, Massachusettsil 5,2, Illinoisil 5,1, Ohiol 4,7, Teksasel 4,6%. Enne kui mõni kaart võib saada liidult varustust, toetust liidu rahadest või pärisarmee ohvitseri juhatajaiks, peab ta saama sõja-asjade departemendilt „tunnustusi“, kui ollakse vastavad teatud miinimumile nõudeist. Need miinimumnõuded puudutavad peamiselt üksuse arvu, sest 1920. a. seadus määras, et liidu tunnustuse võib saada kompanii, kuhu kuulub vähemalt 50 meest.

Ühendriikide maa-ala on jagatud 3 armeepiirkonda, millest igaüks käsitab 3 armee osa. Igal 9 armee osal on üks pärisarmee divisjon ja 3 reserv-divisjoni. Nii on olemas 18 rahvakaardi jalaväedivisjoni, mille lisaks on moodustatud 4 rahvakaardi ratsaväedivisjoni. Rahvakaardi jalaväedivisjoni koosseis on järgmine:

Divisjoni staap.

Divisjoni eriväeosad (sõjaväe, politsei ja eriuksused).

2 jalaväebrigaadi (igas 2 kolme pataljoniga rügementi).

1 välisuurtükiväebrigaad (2 kahepataljonilist rügementi).

1 insenerirügement.

Õhuväeosakondi, sanitaar- ja raudteeüksusi.

Jalaväedivisjonis on umbes 8000, ratsaväedivisjonis 3000 meest.

Kaardi õppustes tuleb võtta läbi laialdane kava kõige lühema aja vältel. Kaardi meeskond kogutakse igapäevase elu erikutsetelt ja liikmete tsiviilelu nõuete pärast on sõjalisteks õppusteks tarvitata aeg piiratud; korrapärane — peale suvelaagrite — õppeaeg on kaks tundi ühel õhtul nädalas. Õpetus ja harjutused korraldatakse kohalikes keskkonnas, kuhu on püstitatud ainuüksi kaardi eesmärkideks ja tarvituseks püsivad, ehitised, osariikide (või territooriumide või piirkondade) kulul.

Tähtsama osa kaardi väljaõppes moodustavad suvelaagri harjutused, kunas kõik mehed lähevad väliteenistusse 15 päevaks. On olnud teotsemas suveti üle 40 seesuguse laagri. Nüüdse korralduse järgi pannakse iga laagri juures toime n. ö. „nelja päeva õppelaagrit“ enne korralist 15-päevast harjutusega erilise vabatahtliku õpetuse andmiseks valituile nii pärisarmee kui ka kaardi ohvitseritele, kes on määratud toimima väeosades juhatajana järelejäanud harjutusajal pärisarmee juhatajate valve all.

Igasse rahvakaardi rügementi on määratud mitu pärisarmee ohvitseri (tavaliselt 1 väliohvitser igasse rügementi ja 1 kapten või leitnant igasse pataljoni) ülemaiks ning lisaks teatud arv vabatahtlikke ohvitseri, kes teotsevad abijuhatajana kompaniides. Eriline ülemjuhataja (Senior Instructor) on määratud kaardi staapi igas osariigis, territooriumis ja piirkonnas. Praegu on rahvakaardi juhatajaiks 439 armee ohvitseri.

Kaardi ohvitseri võidakse määrata üldjuhatusse, kus neid on 3 või 4 alati tarvitusel, lisaks tulevad „Militia Bureau“ teenistusse määratud ohvitserid. Kaardi ohvitserid võivad ka teenida pärisarmees. Paljud kaardi ohvitserest on oma osariigi, territooriumi või piirkonna nimetuse kõrval saanud ka lisanimetuse reservohvitserena.

Eriliselt tähtis osa rahvakaardi väljaõppel on eriliste kursuste korraldamine kaardi- ja reservohvitseritele kõigis sõjakooles. Pannakse toime lühendatud kursusi, mille kavasse kuulub mõnesuguseid olulisi kohti määralisele armeele pikema aja kestes õppeasutustes antud õpetusest; näiteks jalaväekoolis on kolme kuu kursus kaardi- ja reservohvitseritele teatud määral lühendatud kavadel seaduslikust 9-kuulise kursuse olulisemast sisust. Manöövritel teotsevad need erilised kursused sooritanud ohvitserid üheskoos pärisarmee ohvitserkonnaga, sellasel ühistööl on suur tähendus nii kaardi kui ka armee meeskonnale.

Iga aasta peetakse teatud määr õpilaskohti Ühendriikide sõja-akadeemias West Pointis vabana kaardi meeskonna jaoks. Kohad täidetakse eriliste kehaliste ja kasvatuslikkude nõuete kohaselt.

Kaardi rahuaegsed ülesanded on vahelduvad. Kaart on alati valmis ootamatute juhtumuste vastu, ega tea keegi, millal see võidakse kutsuda aktiivsesse, kas osariigi või liidu, teenistusse. Alles hiljuti olid kõik Mississipi piirkonna osariikide kaardid kutsutud aktiivsesse teenistusse, kui hävitavad veevood hävitasid palju varandust ja põhjustasid mõnegi inimelu kaotuse. Kaardi ülesandeks oli siis varanduse kaitsmine ja korra alalhoid. Rahvakaart on alati valmis liidu teenistuseks ja on selleks kohustatud määralise armee kõrval. Seepärast on see igas suhtes arendatav teotsema nagu armeegi

Seal on hea — kus meid ei ole

Meie seas on palju virisejaid ja nurisejaid. Kustki ei leia nad rahu ega meelepärast: ikka kisub neid ohkima ja ähkima see igavene „VAAT', KUS IKKA SELLEL ON HEA PÕLI JA VAAT' KUS IKKA SEAL ON HEA OLLA“, nii et pikapeale nad enam isegi ei taipa, kus on halbuse ots ja headuse lõpp. Meie kohus on sarnaseid virisejaid teisele teele juhatada ja selgitada neile, et IGAÜKS ON OMA ÕNNE SEPP. Keegi meist ei ole takistatud jõudmast paremale järjele, tarvis on ainult kindlat tahtejõudu, püsivust, julgust ja pisut õnne. Nende abil võib igaüks jõuda marjamaale — karjamaalt.

Paljukuuldud arvamine, et seal on hea, kus meid ei ole, on kulunud ja väär. Meie võime kindlad olla, et just seal, kus meie oleme, on kõige parem. Ükski koht maailmas ei vääri seda kohta, millele meie oleme toetanud oma jalad.

Meie mäletame väga hästi vagajuttu erakust, kes läks otsima maailma lõppu horisondi sihis. Ta petetud meeled ütlesid talle, et vaat' — seal, kus taevast ja maa ühtuvad, seal lõpeb ka maailma maine olemine ja algab töötatud õndsuste riik. Ja meie teame väga hästi, et see maailma lõpu otsija võis oma jalad veriseks tallata, ilma et ta meetri võrragi oleks lähenenud oma eesmärgile. Meie oleme kuulnud väga palju ütelsusi, et mis tühja, meie elu on siin vilets, et kuidagi ei tule toime oma elu ülalpidamisega. Aga vaat', kui rändaks välja — kuhugi kaugemale mägede ja merede taha — küllap SEAL JUBA KOSUKS JA KASVAKS, NII ET LUŠT VAADATA. Seda lusti ja lõbu oleme meie paraku pidanud mitmel juhul nägema kui veriste jalgadega sammumist kättesaamatu horisondi sihis. Kui palju ei ole olnud neid kordi, mil suurte lootustega kodumaalt välja rännanud inimesed mahalöödud silmadega tagasi tulevad ja kinnitavad, et kõik lootused osutusid petlikeks ja väljavahetada laia maailma avarustele haihtusid kui seebivaht. Inimesed, ja veel haritud ning füüsilise töö mõistelt hellitatud inimesed, on olnud õnnelikud, kui neile ookeanide taga on antud puid lõhkuda ja nõusid pesta kuskil sealse kodumaalast ametniku majas. Ja seda tööd on tehtud seal nurisemata, kuna toosama inimene kodumaal oleks võinud ennem surra

kui et ta oleks end palganud võõra juure köögitudrukuks või toapoisiks. Välismaal võib — siin ei või! Aga ka need üksikud, kel on vedanud ja kes on pääsnud samadesse lahedatesse oludesse — töö mõttes — kui nad siit lahkusid, isegi need pole leidnud täielikku rahu. Nende kõikide juures on leidnud maksvuse vanasõna: KÜLAS KÜLL HEA. KODUS KÕIGE PAREM. Meie oleme näinud kümneid aastaid võõrsil viibinud eestlasi kodumaale tagasi tulemas ja ka nende suust oleme meie võinud kuulda, et kodus — jah, ikkagi oma kodus on kõige rahulikum ja kõige parem.

Kadugu kõik petlikud illusioonid ja arvamised selle kohta, et seal, kus meie oleme, võib olla halvem kui mujal, kus meid ei ole. See on vaid meelepete ja mitte kuhugi viiv arvamine, mis ei pea iial paika kaine mõistuse juures. Selle asemel, et vaevata oma aju asjatute kadestamisega, oleks meil ammu aeg kõike seda energiat hakata kasutama oma kodu täiendamise ja sisustamise sihis. Mitte pettepilte vahtida, vaid teotseda ja uskuda, et kõik, mis on võimalik seal, on ka võimalik siin, kui me aga ühisel nõul ja ühisel jõul paneme käed külge.

Meie päevil armastatakse kõnelda ka palju VANAST HEAST AJAST, mõtlemata sellele, et oma peaju toime kadunud aegade voorustega ei ole midagi muud kui võimaline logelemine ja omaenda tahte koondamine tühja paika. On ju üldiselt tõsi, et inimene unustab ruttu hädaaja, kuid üksikud rõõmupäevad, need ei unune tal kunagi. Nii on ka „vana hea aja“ mälestamisega.

SEAL ON HEA, KUS MEID EI OLE! Jah, see odav lõöklause võib paika pidada ainult niikaua, kuni me ise oleme jõudnud sinna, „kus meid ei ole“. Siis haihtub kohe kogu too headuse romantika ja õitsev marjamaa muutub väherammusaks karjamaaks, paigaks, kus hakkab võrsu uusi unistusi.

Pea püsti! Ei mingeid ohkamisi ega ägamisi enam. Kadugu igasugune pettepilte ehitamine ja elamine lootuste varal. Maha kõik illusioonid! Ja pidagem mees: kuski pole parem kui meie juures, keegi ei või teha meie jaoks rohkem kui meie ise. Käed külge seepärast ja asugem töö juure murevaba tuleviku nimel.

Optimist.

LASKURI EDU SALADUSI

Tervislik seisukord ja eneseusaldus laskmises.

Ebaõnnestunud laskmise põhjusi analüüsid on esimene, kelle peale veeretatakse süü — püss. Edasi saavad ka padrunid enam-vähem ranga etteheite osaliseks. Kui laskmise ajal ilmastiku olud on ideaalsed, ei jää mainimata tuul, päike jne.

Muidugi avaldab see laskmise materiaalne külg teatud mõju lasketagajärgedele, kuid kerkib üles küsimus: kas toimitakse õigesti, kui vigu otsitakse ainult selles suunas.

Ei ole haruldased juhtumid, mil „materiaal-osa“ on laitmatult korras, kuid laskur ei saavuta isegi oma harilikke tagajärgi.

Peab harjuma pilku heitma ka selles suunas, et inimene ise mängib laskmise juures võrratult suurt osa.

Seda küsimust käsitleb konseptiivselt dr. phil. HANS WALTER SCHMIDT oma ettekandes lasketulemuste statistika juure.

Peaks olema selge, et, kui takistused kolmel alal — kehalisel, vaimsel, hingelisel — esile kerkivad, mida lühidalt tervislikeks rikeks nimetatakse, inimese töö- ja saavutusvõime nõrgenevad ja et nad uuesti tõusevad, kui rikked on kõrvaldatud. Niisugune terviserike mõju inimese töötulemustele tuleb ilmsiks kõige selgemini seal, kus töötulemused omavad säärase peensuse, et vähemadki tööjõu kõikumised annavad tegelikke nähtavaid tagajärgi.

Laskekunst on eriti olenev kolmest ülalnimetatud tegurist: kehalistest omadustest ja seisukorrast, vaimsest pingutusest ja hingejõust, millele just on rajatud enesevalitsemine ja distsipliin.

Eriti kõrged nõudmised esitatakse laskmise juures närviaparaadile, mis on tahteväljenduse ülekandjaks tegutsemiseks. Tegelik elu näitab seda igal sammul, nimelt ebaühtlase laske tagajärgedes, eriti jahimeeste juures, kes kauaaegse püssi käsitamise järele loetakse headeks küttideks. Ka nende juures tuleb ette kõikumisi tabamuspiltides nii toorel kujul, et mehed, kes ühel päeval on saavutanud otse silmatorkavalt häid tagajärgi, teisel päeval lasevad tunduvalt halvemini.

Kõige kergemini on märgatav inimese keha mõju lasketehnikale. Laskmine on sport selle sõna tõsisemas mõttes, ja sportlik tegevus, mis suurema osa inimese kehast rakendab kuidagiviisi tööle, nõuab tervet keha. Sama näeme ka laskekunsti juures, iseäranis veel siis, kui peale hariliku laskmise vaatleme laskmise praktilist kasutamist jahil, eriti just troopikamaadel, kus kliima esitab inimese kehale veel suuremaid nõudeid.

Esimeses järjekorras laskekunst nõuab inimese närvide kindlat ja seisivat töövõimet. Kui võtta lasuandmise silmapilku tehnilisest küljest, siis on selle juures silmanärvil täita oma kindlaksmääratud ülesanne. Ta peab silma tegema sihtimiskõlvuliseks, et see kaugel oleva märgi võtaks silma ees seisva sihiku sälgu läbi „kirbu peale“, s. o. sihtjoone läbi sälgu, ja üle kirbu juhiks õigesti sihtpunkti. Teiseks peab ta võimaldama relva kindlalt ja rahulikult hoidmise jälgimist, eriti püstolist või revolvrast laskmises.

Närvlikul inimesel, kes oma närve ei jõua sundida rahule, on see raskeks ülesandeks. Ainult raudsete, terve närvidega inimene haarab relvapära nagu kruus-tangide vahele ja juhib raua rahulikult ning üleliigsete kõikumisteta märgi pihta.

Teises järjekorras mõjuvad lasketulemusile ka teiste kehaosade haigused, millised valutunde või muu ebanormaalse oleku tõttu närviaparaati ebamugavalt mõjutavad ja selle lasketagajärgi vähendavad.

Missugust mõju inimese vaimne seisukord avaldab lasketagajärgedele, iseäranis laskekunsti praktilisel kasutamisel, nagu jahil või oma elu kaitsel, siis see side on siingi silmanähtav. Osavus nõuab alati teadmist ja niisugune teadmine peab iga lasu andmise juures olema esiplaanil. Nimelt laskmine, kus sihtimiseks on vähe aega, nagu laskmine liikuvate märkide pihta või lask-

mine jahil, nõuab vaimutööd, ja seda suuremal määral, mida kiiremini üksikuil juhtudel peab tegutsema.

Laskekunst nõuab seetõttu äärmist vaimu paindumust, kiiret lasuandmise olukorra haaramist ja silmapilket lasuandmise hetke väljarehkendamist, et saavutada võimalikult paremat tagajärge, lugupidamist väärivaid tagajärgi puhtlasketehnikalt, jahil lugupidamist väärivaid humaansuse mõttes ja laskmise mõnesuguste võimalike juriidiliste tagajärgede mõttes.

See on vaimne töö, vaimne nobedus, meelevald, mida laskmine võib-olla kõigist spordialadest nõuab kõige rohkem.

Segadus inimese vaimuelus vähendab ka lasketagajärgi. Vaimne väsimus mõjub kaudselt ka kehalistele jõududele. Need kahanevad, iseäranis närvi jõud, nii et ebaterve vaimne seisukord kaudselt inimese keha kaudu avaldab mõju ka lasketulemustele.

Kui me peame meeles põhimõtet, et inimese väärtuslikem osa — sisemine elu — kui jõukeskkohat valdab kogu organismi ja et hingelised liigutused üksi inimese tahtelt nõuavad kindlat toimimist, siis saame aru hingejõu äärmisest tähtsusest laskmises. Kui laskuri normaalselt terve keha ja vaimu juures ta hingelised võimed lõdveneivad, kui psüühiline depressioon leiab aset, siis lõdveneab ka ta tahe ja tagajärjed halvenevad.

Laskmine nõuab laskurilt raudset distsipliini ja enesevalitsemist. See väljendub toorel kujul n. n. „noogutamisel“. Noogutajal puudub mehisus, nii et teda valdab hirm, mis on hingelisi puudusi, püssi paugu kõla ees.

Distsipliin ei ole muud midagi kui tahe kuuli saata välja nii, et ta sihitaks sinna, kuhu tahetakse sihtida, ja et ta annaks kindla tabamuse.

Hinge, vaimu ja keha sisemine kooskõla suudab vähendada hingelist depressiooni ja mõjutada kehalist, eriti aga närvide, seisukorda. Selle tõsiasja juures, mis meie elus igal sammul tuleb ette, tunneme hinge, vaimu ja keha ühtekuuluvust, seda ühtekuuluvust, mis mõjub otsustavalt laskuri lasketagajärgedele.

Seepärast ei tohi maha salata seda sisemist sidet ja ühtekuuluvust. Tegelikud laskurid ja jahimehed peavad katsetama, millise väärtuse need vaatlused omavad praktilise laskmise tarvis. Ja see vaartus on praktiliselt suurem, kui laskur oma tervisliku seisukorra mõjutamise kaudu suudab edendada suursugust laskesporti.

Laskmine on sport ja sport nõuab keha, vaimu ja hinge treeningut. Kõik see, mis üldiselt spordis ja ka majanduslikus elus töötulemuste suhtes on leidnud hindamist, peab erilisel ka laskespordis leidma kasutamist.

Et laskmiste tagajärjed on olenevad inimese organismi tervislikust seisukorrast, siis peab laskur omandama vajalise keha, vaimu ja hinge tervisliku seisukorra ja selle säilitama.

1.

Juba mitmendat päeva olid punased rünnanud Nadrema küla asjatult. Küla kaitsjaks olid mõned koolipoisid linnast ja paar kohalikku kaitseliitlast. Ja vaatamata punaste ülisuurele ülekaalule, peeti vaprasti vastu. Oo, küla pakkus head varjendit! Ta asus kumeral mägikünkal, olles ümberringi piiratud tiheda võsaga, kuna ümberkaudne maa oli lage; maa oli sile ja lage mitme kilomeetri kauguselt. Isegi kivid puudusid, mis oleksid soodustanud punaste ägedat rünnakut.

Tihedate hallide ahelikudena, lakkamatult nagu merilained, tulid punased hüpetega üle lagendiku. Vargsi ja arglikult hiilides, püssid ja granaadid kramplikult pihus, lähenes aiva punane mass. Kuid vaevast mõnikümme meetrit külale lähenenud, hakkasid töötama maksiimid külas, ja ahelik langes surult maha nagu küps hein vaheda vikati ees.

Legendik oli tulvil laipu ja hoigavaid haavatuid. Ning lumi, see oli aiva punane, veripunane, ta auras ja oli soe.

Küla vallutajate seas oli ka ohvreid. Nii mõnigi vapper kaitsja langes rivist välja, kas haavatuna või surnuna. Kuid see ei kõigutanud meeleolu. Koguni nalja heideti ja veeti kihla, et kui palju langeb nüüd punaseid jälle uuest ründavast ahelikust!

Kuid kolmanda päeva lõuna paigu ilmus ootamatu nähtus. Neetud! laskematerjal hakkas lõpma. Püssidele veel jaapani laenguid piisas, ent maksiimid pidid jääma peagi söömata. Kuulipildujaid oli kaks. Üksnes äärmise kokkuhoiuga oli võimalik veel toita aplaid maksiime kuni öhtuni. Ja siis? Saatana neetud lugu!

Aga punased, nähes, et kuulipildujate tuli üha muutus tagasihoidlikumaks ja kitsimaks, said sellest endale uut hoogu ja ergutust. Veel tihedamaks muutusid ahelikud. Ei olnud midagi parata: tuli taanduda ja küla loovutada punastele. Ruttu asetati surnud ja haavatud regedele, samuti ka varustus, ja kihutati metsiku ajuga külast minema. Õnnetuseks tee oli umbe tuisanud ja koledasti auklik, sest sõites üle ühest suurest teeaugust, rappus üks haavatu üle ree ääre suhkurlumme. Ei olnud midagi parata: tuli jätta vahva kaasvõitleja maha, sest punased olid saabunud juba külla ja avasid tiheda tule põgenike pihta.

Kukkumisest pisut segane, haavatu ajas end peagi

istuli. Nägi, kuidas kiirelt sõitvad reed kadusid üksati teisele poole horisonti. Ja haavatu südamest löikus läbi terav valuviirg. Mitte oma haava pärast, vaid lootusetuse ja mahajäetuse terav ahing haaras teda. Ta oli noor, õrna, naiseliku näoga, alles keskkooli kolmandast klassist tulnud siia.

Haavatu vaatles oma jalga. Ta parem jalg oli lastud läbi, ja kinniseotud side muutus kordkorralt punasemaks. Ta ajas end suuri vaevu jalule ning katsus käia, kuid langes kohe valu käes oiates maha. Hambaid krigistades ta hakkas otsima väljapääsu sellest lootusetust seisukorrast. Mõned kümmed meetrid eemal algas nõgu tiheda võsaga, mis pikuti suundus kaugel olevasse metsa. Seal oli pääsetee!

Vaevaga roomates, hambad tugevasti kokku pigistatud, nihkus haavatu pikkamisi võsastikule lähemale, sageli, väga sageli ta pidi puhkama tükk aega, enne kui tal õnnestus jõuda võssa. Ja siit edasi. Edasi... edasi... pikkamisi... vaevaga. Mets lähenes... lähenes, pikkamisi lähenes... pikkamisi nagu tigu. Aga haavatu roomas ikka... ikka, ja — jõudis viimaks metsa.

Metsas oli vaikne ja ühtki elusolevust ei olnud näha. Mingit muud häält ei olnud segamas seda vaikuse täielist harmooniat kui tohutul oksilt langeva lume kerge kahin.

Haavatu istus nõrkenult ühele puukännule.

Ta hingas suurte sõõmudega puhast õhk-kristalli ja isunes metsavaikusest. Varsti tundis ta, kuidas pikkamisi tõusis temas uue hooga jõud. Ja peagi ta jatkas oma viletsat rännakut. Kuid metsas oli palju parem käia. Puude vastu nõjatudes läks ta piki kitsast teerada, nagu jooonu.

Edasi minnes harvenes mets ja puude vahelt paisis — talu! Suur rõõmuviirg läbistas haavatut, ta unustas oma haava ja hakkas tuikudes jooksma talu poole.

„Pääsmine! pääsmine!“ sosistasid ta värisevad huuled.

Metsaserval ta langes maha.

Algas pimedus.

2.

Ta avas pikkamisi silmad, sulges nad ka kohe. Veel avas ja veel kord sulges silmad. Pisut aega kulus, enne kui tajus ümbrust.

..nägi, kuidas kiiresti sõitvad reed kadusid...

Oli õhtu. Ahjus pragises tuli ja punane kuma langes kõikjale. Tema lebas voodis, pehmes, laias voodis, milline oli paigutatud ahjutule paistele. Voodi päitsi kohal istus keegi vana naine ja vahtis aineti teda. Naine võis olla väga vana. Ta juuksed olid üleni hõbetunud, nagu täis kortse ja mullakarva hall, käed kondilised ja täis siniseid soonekesi. Tal oli ruske triibuline suurrätik üle.

Aga silmad — need olid sinised, sinised nagu kaks tilka merivett. Ja headus ning lahkus helkis nendest haavatule vastu. Temale näis, et vananimene naeratas julgustavalt. Ja siis temagi naeratas — tänulikult.

„Noh, noorhärake, kuidas on?“ küsis naine hellasti ja silitas osavõtlikult haavatu juukseid. Seda tundes läbis haavatut võimas hellusehoog. Ta kaua, kaua hoidis vanaemakese kõhna kätt oma käes ja silis, silis õrnasti. Ning pisaraid purskus talle silmi.

„Kae, memm, sõjamees nutab!“ kõlas järsku hele hääl.

Haavatu libistas üllatunult pilgud hääle suunas ja nägi alles nüüd voodi päitsis seisvat noort pois-si. Aga tollegi sinisilmis helkis lahkus ja osavõtlikkus.

„Kas sa oled vait, Riiks,“ manitses vanaema õrnasti poissi ja võttis laualt puhta riidetüki ning hakkas muheldes pühkima haavatu niiskeid silmi. Haavatul hakkas piinlik oma pisarate pärast.

Nüüd vanaema hakkas jutustama tasasel, emalikul häälel seda, kuidas nad leidsid haavatu metsaveerest. Ta hääl kõlas seejuures nii mahedasti ja uinutavalt, otsegu tasase allika vulisemine hämaral suvi-ööl.

Haavatu kuulas kinnisilmi vanaemakese jutustamist ja tal oli nii hea, nii hea tunne.

Riiks oli läinud päikese loojenedes metsa hulku-ma, jutustas vanaema, ja oli leidnud seal mehe lamamas. Alguses ta oli arvanud, et sõjamees on surnud, kuid nähes, et see hingab, joosnud koju ja teatanud leiust vanaemale. Kohe rakendati hobune ree ette ja toodi haavatu koju.

Haavatu vaatas pika, tänuliku pilguga jutustajale, kui see lõpetanud oli.

Möödus mõni minut üldises vaikuses. Haavatule näis, et vanaema tahtis nagu midagi ütelda. Tahtis, kuid ei saanud sellega kuidagi hakkama. Kas ta kartis midagi avaldada? Või ei osanud ta sobivat sõna leida?

Möödus veel mõni minut, enne kui vanaema ütles:

„On hea, et tulite meelemärkusele; see on väga hea, sest praegu on öö.“

Ta peatus silmapilguks, nagu sõnu otsides, siis jatkas:

„Jah, noh — meie pärast ei oleks ju midagi, kuid teie enda pärast, teie haava pärast, noorhärä, teie haava pärast peame teid viima Kuriste mõisa..“

„Kuristel asuvad valged,“ lisas hele poisihääl vahele.

„Ja punased võivad ka varsti siia tulla, teid siit leida ja siis nad tapavad teid kohe.“

Kui haavatu seepeale midagi ei vastanud, jatkas vanaema jälle hellasti:

„Hoiaksime siin teid nagu oma last, aga... noorhärä haav võib mädanema hakata, tarvis arsti.“

„Tohter asub Kuristal,“ lisas poiss.

„Aga enne sööge ilusti kõht täis,“ ütles vanaemakene ja otsis ahjukapist sooja toidu lauale.

Haavatu jõi piima, suurte, janunevate söömudega. Muud ta ei tahtnud.

Riiks läks hobust ette rakendama. Kui see toimus, tõusis haavatu ohtes soojast voodist välja ja suundus õuele, Riiksi ning vanaema abiga. Reel heintes lamades ta surus kaua ja soojalt vanaemakese kätt ja sosistas paar tänulikku sõna, siis hüppas Riiks reele, andis hobusele piitsa ja kihutas pimedusse. Haavatu lebas selili reel, avasilmi.

„Head reisi, noorhärä, ja jumala õnnistus olgu teiega,“ hüüdis vanaemakene veel kaua tagant järele.

Taevast oli külluseni tikitud täis säravaid ja sädelevaid tähesilmi. Suur kollane täiskuu rippus metsa ladvas nagu ümar latern. Kuski ulus koer, pikalt ning kaeblikult.

3.

Hommik saabus, lõuna saabus, aga Riiksi ei tulnud veel tagasi. See oli imelik: Põlendikult saab Kuristale vaid viisteist versta. On ta vast pimedas teelt eksinud? Või langenud punaste küüsi, kõige haavatuga? Need olid mõtted, mis tekkisid vanaemakese

pähe kui rahutud erilased pessa. Kogu päeva ta käis rahutuna ringi, ei ta mallanud kuskil olla ega midagi teha, isegi majatalitused ta jättis lohakile. Ah, kuidas südames närib!

Lühike talipäev kaldus peagi lõpule. Aga Riks ei tulnud veel. Ja vanaemakene läks kaugele välja teele, vahtis teraselt oma vanainimese silmadega edasi piki teed. Kuid Riksi ei hakanud silma. Kõik oli nii lage ja tühi. Ja noruspäi tuli vanaema tagasi koju. Jumal, jumal, sosistas ta palves, mis siis küll saab, kui... Lauset ta ei julgenud lõpuni mõelda.

Oh, ta oli nii vana, nii väeti. Kaheksakümmend aastat sai mihklipäeval, kaheksakümmend pikka ja rasket aastat. Ta oli kehvade vanemate laps olnud, tööd rühmendanud ja rahmendanud juba varasest lapsepõlvest alates, õige noorelt abiellunud sulasest poisiga, sellega kahekesi loonud endile praeguse talu. See talu oli küll väike, kuid siiski oma. Kolm poega oli neil. Siis hakkasid tulema õnnetused.

Mees jäi metsas langeva puu alla, põdes mitu aastat ja suri siis. Ja tema, vaene, väeti naisterahvas, pidi üles kasvatama lapsed, neid toitma. Ja milleks? Kellele? Vanem poeg võttis naise, läks maailmasõtta ja kadus. Minia suri sünnitusvaludesse, ja ainult poeg Riks jäi järele. Keskmise poja tapsid sakslased, noorem poeg võeti sõduriks, saadeti kuhugi Sise-Venemaale, ja temast ei tulnud ka enam mingit teadet. Võib olla, et ka maha tapetud. Üksnes väike Riks jäi veel järele. Ja seegi nüüd... Hirmus!

Õõ jõudis. Vanaema ei suutnud heita magama, ta tundis, et ta ei saaks und silma. Ta istus söömala juures, kuid toitu ta ei puutunud. Lõi lahti vana seannahksete kaantega piibli, uuris Hiobi lugu ja pisarad, suured ning soojad, veersid mööda ta kortsunud palgeid.

Vahete-vahel ta tõstis piiblit silmad, kuulatas terasena. Ei midagi. Ainult kell tiksus seinal. Nii tasa ja pikkamisi, nagu kaaluks ta iga oma rattatiksatus. Ja kuu paistis. Ja tähed loitsid. Aga kõik oli vaikne, nii vaikne nagu hauas. Ah, kui heliseks nüüd järsku Riksi hääl, kui kuulduks õige tsuksu hirahtust. Ja uks läheks lahti, Riksi tuleks tarre, uued lubjavildid jalas, pikk piits peos, ning ütleks kelmikalt:

„Noh, memm, sõjamees on tagasi!“

Ah!

Võimas värin läbistas vanaema ja meeletult karjatades langes ta üle piibli.

4.

Hommikul vanaema tõmbas vildid jalga, suurräti õlule ja lukustas kõik ukсед. Vanaema läks pojapoega otsima. Tervel ööl ta ei saanud magada. Ainult vahetevahel ta oli laua najal püsut tukastanud, kuid kohe ka jälle ärganud, hirmuhigi otsaesisel.

Ta oli jõudnud näha selle lühikese tukastuse ajal õudseid pilte oma Riksist.

Lühikesed, kuid katkendilised olid olnud need pildid. Järjest õudsemad: Riksi sõidab... punased... metsaveer... tuld!... veri... laip...

Vanaemake sammus piki teed, südames piinade ookean. Sammud ja sammud. Sageli, kui vahtis kaugel

mõnd hobust, tõstis käe terasemaks vaatlemiseks silmade kohale. Kuid — mitte Riksi. Ja raskesti ohtes ta jatkas teekonda. Tee oli kaetud paksu, sügava lumekorraga, mille reejalased olid paljust sõitmisest hõõrunud peeneks nagu suhkrul. Raske oli liikuda seesuguses suhkurlumes.

Aga vanaema läks edasi, läks edasi. Keegi maa-mees sõitis vastu, lebades külitati reel, rõõmus „oh sa poiss“ vilises suus.

Vanaemake peatas hobuse; küsis, hääle värisedes:

„Külamees, kas olete näinud mu pojapoega?“

See vaatas arusaamatuna küsijat, kui juhm.

„Minu pojapoega — teate — Riksi!“

„Ei — ole,“ venitas külamees laisalt ja sügas mõtlikult kõrvtagust.

Kordas veel:

„Ei ole, tõesti ei ole.“

Sargutas ohje ja sõitis edasi.

Vaheajal taevast oli kattunud üleni hallisse pilvelinikusse ja peagi hakkas sadama. Esiti langes suuri valgeid helbeid, kui udusulgi, mis katsid kõik, kõik kinni, ainult vanaemakese ahastava südame jätsid nad vabaks, lahti. Ja vanaema sammus edasi. Varsi tõusis tuul ja sadu muutus tormiks.

Tuul puistas vihaselt vanaemakese riiete kallal, hulust ja vilistas ja paiskas halastamatult peeni, kibedaid räitsakaid näkku, nagu teravaid nõelu. Sadu oli sedavõrd tihe, et võimatu oli silmi hoida lahti. Aga vanaema läks edasi, edasi. Väsinult ja tormiga võideldes.

Voor mehi sõitis regedel vastu.

Vanaema pani külmast sinise käe tuisu kaitseks silmade ette ja vaatas teraselt lähenejaid. Kuid Riksi ei olnud nende hulgas. Nad sõitsid suure kiirusega, nii et hobuste metsik lõõtsutamine kostis kaugele.

Vanaema tõstis käe püsti, märgiks, et nad peatuksid.

„Alt ära, vanamoori-krõmps!“ kuuldus jooonu lälutav hääl.

Vanaema ruttas tee servale ja vajus kõhuni lumme. Kostis üldine naeruprahvatus — ja sõitjad olid möödas. Suuri vaevu upitus vanaema lumest välja ja sammus edasi.

Jälle sõitis keegi siia poole. Üksi.

Vanaema peatas sõitja.

Oli võhivõõras mees, kartlikkude, hallide silmadega, jalga vedas suhkurlumme pika joone.

„Noh, vanaemakene, mis on?“

„Olete ehk näinud mu pojapoega, härra?“

„Kes ta on?“

„Riks on ta nimi. Ta on pai, pai poiss, noor, noor.“

„Ma ei saa aru, kellest te räägite,“ kostis võõras lahkelt.

Ja vanaemake jutustas oma pojapojast Riksist. Ta jutustas pikalt ning laialt, kuna pisarad voolasid, miliseid ta rätinurgaga pühkis.

Võõras kuulas pealt, kehtas õlgu, vahete-vahel raputas pead ja kordas ühtsoodu:

„Kahjuks ei ole näinud ega kuulnud seesugusest poisist midagi, mitte midagi.“

Ja sõitis edasi. Kuid peatas kohe hobuse ja hõikas üle öla.

„Minge Saali mõisa, vahest seal teatakse midagi teie pojapojast.“

Ütles ja kadus varsi tuisusse.

Väsinult jõudis vanaema Saali mõisa.

Ühtki inimhinge ei olnud näha liikumas. Mõisa hooned olid armetus seisukorras. Uksed maha murtud, aknad puruks pekstud ja siin-seal lebas igasugu kõlbmatut prahti ja kolu. Aga seal, kus enamalt asus uhke karjalaut, olid nüüd vaid nõrgised tukid säilinud. Üksnes mõisa häärberis nähti elu ja liikumist. Koguni kolm üleni vahus ja auravat hobust oli seotud ukse ette puu külge. Ühest aknast rippus välja suur punane lipp. Aga ukse ees tippis käia tunnimees, püss rihmaga õlal.

Olguigi et siin oli inimesi liikumas, kelledelt oleks saanud küsida Riksi üle, kuid siiski vanaema ei läinud sinna. Ta põlgas punaseid. Ja ühtlasi kartis ka. Vaid ta läks siit eemale, suundus moonatare poole. Tee sinna viis mööda rehalast. Vaevalt rehala nurga taha jõudnud, vanaema nägi lebavat üht laipa risti teel.

Lähenedes kostis vali kiljatus ja õnnetu vanaema kukkus verisele lumele pikali.

Ta kõrval lebas pojapoja laip.

5.
Pojapoeg puhkab juba kalmistul. Üksnes suuri vaevu sai vanaema kätte oma pojapoja laiba. Komisar, kes selle loa andis, oli lasknud veel tõlgi kaudu öelda, et vanaema võlgneb temale ühe priske suutaie. Ühtlasi sai vanaema kuulda ka pikemalt pojapoja surmast.

Riks oli, minnes Kurista mõisa, sattunud punaste valveposti pihku, kuid tal oli õnnestunud plehku pista ja haavatu sõdur ilusti valgete kätte toimetada. Kuid tagasi tulles tundsid punased sõitja ära, viisid Saali mõisas asuvasse staapi ja seal oli jutt lühike: seinä ääre!

Pärast seda kurba juhtumust on vanaema tublisti vananenud ja muutunud. Ta võib tundidekaupa kuski seista või istuda, ilma et ta ise midagi näeks või tunneks, mis sünnib ümbruses. Ainult piibel on, mille vastu ta veel huvi tunneb.

Ühel varasel hommikul, mõni päev pärast Riksi matust, kui vanaema istub jälle liigutamata voodi serval ja vahib klaasistunud silmil tühjusse, sõidab ree täis punakaartlasi õue. Neid on neli meest, rasvased, elaja pilgu ja lihunikkuude nägudega. Venelased. Kambrisse tulnud, pannakse kohe ahi küdema ja antakse märkide abil mõista, et nad tahavad süüa.

Vanaema, kes omast tardunud olekust on elustunud, küsib tigidalt:

„Kas tulite võla järele?“

„Tõin ära oma võla!“ hüüdis naine, tõmmates reelt kätte, millel lebas neli surnut „settsimeest.“

JÄRVA NAISED JÕGEVA SUURMANOÖVREIL

Järva naised mõtlevad parima tundega tagasi Jõgeva suurmanöövri. On ülev tunne — tegutseda oma armsa kodumaa heaks, rakendada selleks kogu oma jõud ja oskus, unustades kõik väikesed raskused ja ärevused, millised sellega seotud on. Ja Järva naistel oli neid tõesti — tehes manöövri läbi täiesti jala.

Rakkest ešelonile astudes oli veidi pinev tunne. Mis tuleb nüüd, kas suudame kõiki nõudmisi, kohustusi täita, mida küll meeleldi tahaksime? Kuid sarnane kõhklemine, sarnane mõte ei tohi meis maad võtta, sest Eesti naine peab saama ja saab temale määratud ülesandega hakkama! Hea hakkamine on pool võitu!

Jõgeval korterisse asudes jagati meestele tee ja leib välja. Siis mindi puhkama. Hommikul kell ½5 said mehed hommikueinet ja marssisid tööle, kuna naised nobedail käsil lõunasöögiks eeltöid tegema hakkasid. Vaevalt saime liha ja hernerid katla, kui käsk anti edasi liikuda. Kuna meil voorihobused puudusid ja moonakoorem liig raske oli — saime õige aeglaselt edasi. Süda kipitas küll, et ehk ei jõua lõunaga õigeks ajaks kohale — kuhu siis selle häbiga?! Naised olid kõik säärasaastest ja ranits seljas, nii et jala käimine mingit raskust ei teinud. Küll veeres mööda autosid. Ka Viru naiskodukaitsjaid sõitis mööda veo- ja kergeil autodel. Viimaks jõudsimel lõunatamiskohta, Mullavere külla, milline looduslikult väga kena. Olime siamaani 21 km. jala ära käinud ja meie hernesapp oli ka päris pehmeks keenud. Üsna sõjaline pilt avaness meile siin. Lõunatas kaitseväge, askeldasid Viru naiskodukaitsjad ja ka meie jagasime oma meestele lõunat. Siin tuli kauem peatuda ja ka hobuseid leivaga kosutada. Siis algas meestele õhtueineks pudru keetmine, mis võiga valmistati, sest peki pruunistamiseks polnud abinõusid. Keetmise ajal käisid Viru ja Järva naised üksteise pool putru maitsmas. Mõnetunnilise seisaku järele liikusime sõjakärina all paar klm. edasi, siis tuli jälle seisak. Kus oli alles täieline sõda! Seal oli meie toitlusosakonna juhatajal see au kelleltki kõrgemalt kaitseväljelaselt saada pildistatud, supikulp ja pudromõla käes. Seal liikusime pimedas alul edasi, kuna meie vahvad sõdurid olid vaenlase taganema sundinud. Edasiliikumine oli siis küll veidi täbar. Tee pehme, libe ja vihm hakkas vägisi krae vahelt sisse tungima. Täieline sõjaolukord! Videvikus tee ääres igalpool kaitseväge. Lõppeks, ühest mäest üles jõudes, seisab õige

tihedalt mehi. Üsna lähedal meist tekib elektrilambi valgus. Tunneme ära — meie lugupeetud hr. kapten Reitkam, kes korraldab meid paremat kätt künkale, kus õhtune einetamine algas. Oli kottpime. Nagu öeldakse — ei näe sõrme suhu pista. Peale einetamist tuli samas kohas kaua seista enne, kui korraldus tehti edasiliikumiseks. Viru naiskodukaitsjad olid mõne minuti jooksul autodel peatuskohalt kadunud, kuna meie oma voorivankri järele sammuma hakkasime. Suund oli Tabivere poole. Olime päris mõnuses meeleolus, sest saime endid veidi ühes talus soendada. Päris müstiline oli sammuda keset öist pimedust. Tihti pidime seisatama ja isegi oma laternad kustutama, sest kardeti, et vaenlane võiks märgata. Oli kuulda sõjalist tegevust. Vahest mõjus valgustus ilutulestikuna, valgustades hetkeks kõiki kohti, siis jällegi kattis meid pimedus. Kaitseväge liikus väga palju meist viisakalt mööda. Õige palju kordi esitati meile küsimus: „Kas teinekord veel tahate manöövritest osa võtta, kus nii palju tuleb jala käia?“ Vastus oli ikka: „Alati ja hea meelega!“ Öösel kell 1 jõudsimel Valdi külla Mäe tallu, kus meile öled olid köögipõrandale magamiseks pandud. Puhkamine soojas toas õlgedel tundus taevalikuna. Nii möödus esimene päev, mil 28 klm. ära käisime.

Teise päeva hommikul umbes ½5 paiku äratati meid pataljoniülema käsul. Toitmine pidi juba kell ½6 lõpetatama. Kärmeisti olid kõik naised oma töö juures. Pidime erilisel nobedad olema, sest toita oli neljal naiskodukaitsjal 130 meest. Seal liikusime edasi, ikka sõjategevusele lähemale. See päev osutus meile ülihuvitavaks, mil meil lühikesemaalse liikumise puhul võimalus oli manöövrit jälgida. Kogu manöövritegevus oli näha, mis pakkus suurepäraselt vaadet. Paaritunnilise seisaku järele, mil meie supikatlad keesid, liikusime edasi Sootaguse väljale, kuhu lõunatamiskoht oli määratud. Ilusa ilma tõttu oli kõigil lõunatajail ja toidujagajail hea tuju. Siis mindi paraadiplatsile. Pärast seda pöördi liikumine Tabivere jaama poole.

See manööver oli meile, Rakke jsk. naiskodukaitsjale, suureks praktiliseks õppuseks, sest saime kaitseväge normide järele toitlustusraha ja pidime ise välja arvama, kui palju meil toiduüksusi vaja läheb ja kuidas talitada. Õppisime siinjuures palju

E. Kalm,

naiskodukaitsja Rakke jsk. esinaine.

Mehed kehitavad arusaamatutena õlgu ja kordavad ühtsoodu: „Ei moista!“

Viimati üks punastest läheb sahvri, leiab sealt seakintsu ja püülijahu, millest vanaemal kästakse teha toitu nende tühjadele kõhtudele. Vanaema läheb kööki, otsib üles panni ja hakkab praadima meestele liha ning küpsetama kooke.

Nagu juhtumisi langeb ta pilk nurgariivile, kus asetseb igasugu purkide ja kotikeste hulgas üks värviline plekktöös. Aga plekktöosi külge on liimitud valge paberist silt, kuhu kirjutatud harjumata töömehe käega:

„Ettevaatust! Rotikihvt!“

Tasa sosistab vanaema endamisi:

„Teie võlgnete mulle priske suutäie!“

Nüüd ta vaatab imeliku pilguga üle ukse tarre.

6.

Tunnimees kõnnib edasi-tagasi staabi ukse ees. Tihti ta jääb seisma, koputab saapakandu vastamisi ja peksab voorimehe moodi käsi kokku. Külmal on ränk.

Ta katsub üht lõbusat rivilaulu vilistada, kuid loobub kohe: huuled on kuivad ja võivad pakatada.

Seal sõidab heas traavis üks hobune ukse ette, mida juhivad vanaldane naine. Ta on palja päi ja ta hõbedased juuksed lehvivad tuules.

Naine ronib reelt maha, tuleb otse tunnimehe juure ja ütleb kohalikus keeles:

„Tõin ära teie komissarile oma võla!“

Tunnimees kehitab õlgu: ta ei oska eesti keelt.

Naine kordab veel:

„Tõin ära oma võla!“

Seda öeldes ta astub ree juure ja tõmbab reelt katte. Tunnimees vaatab sinna ja jahmub: neli seltsimeest, kes hommikul vara sõitsid „soomust“ tegema, lehvivad surnult reel, täis siniseid täpikesi.

„Mürgitatud!“ libiseb üle ta huulte.

Naine ajab end sirgu ja üle tema näo libiseb üleolev naeratus.

Samal ajal äkiline tuuleil paiskab lund reel olevatele laipadele. Kas tuul tõi selle lume kalmistult? Sealts võrselt haualt?

TALLINNA MALEVA SUURTÜKIVÄE DIVISJONI AASTAPÄEVAKS

Divisjon teoreetilistel õppustel. Ovaalis divisjoni pealik kapten A. Terras.

15. novembril pühitseb Tallinna maleva suurtükiväe divisjon oma aastapäeva.

Juba 1925. a. peale oli Tallinna maleva juures üks suurtükipatarei, mis ajajooksul kasvas ja suurenes ning viimaks sai aluseks suurtükiväe divisjonile. Divisjon formeeriti aasta tagasi ja on praegusel ajal kujunenud võimsaks üksuseks.

Divisjon koostub kahest patareist ühes divisjoni staabi ning spetsialistide komandoga.

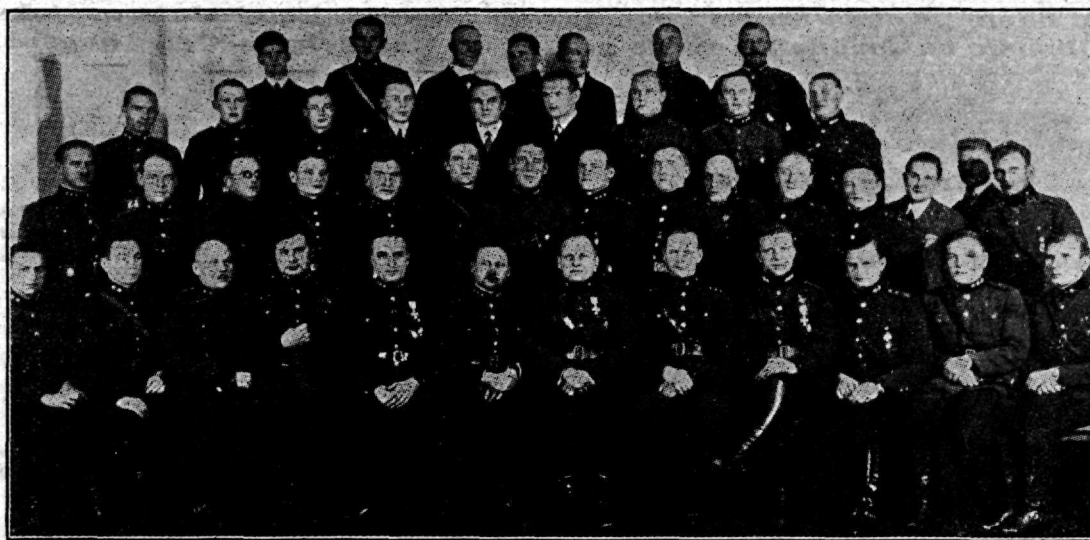
Tallinna suurtükimeeste koondumine maleva patareisse sündis mitte üle öö, vaid aastate jooksul. Esimene patarei juht ning praegune divisjoni pealik, lugupidatud kapten A. Terras, oma ennastalgava töö, tubli eeskuju ning kõrge intelligentsiga suutis mõjutada ja rakendada ka tööle oma kaastöölisi. Nähes suurtüki-

meeste õppusi ja patarei kiiret edenemist ei suutnud nüüd tagasihoidlikumad ning ükskõiksemad mehed enam kõrvale hoida — ja sellest peale hakkasid Tallinna reserv-suurtükiväelased valguma patareisse. Kuid kaks suurtükki on suuremale kaitseliitlaste-suurtükiväelaste koondusele liig ja liig vähe. Tekkis vajadus uute suurtükide järgi — tekkis vajadus formeerida juure veel teine patarei.

Sellele tööle asuti läinud aasta sügisel. Saadi suurtükid, saadi hädavajalisemad suurtüki tehniline varustus ja abinõud, ja moodustati meeskond.

Praegu juhivad patareisid: esimest patareid — leitnant Heine, teist patareid — leitnant Kuusekänd.

Divisjon koostub praegu 13 reserv-ohvitserist, ja 65 teisest pealikust ja malevlasest.

Tallinna maleva suurtükiväe divisjon aastapäeva puhul. Keskel divisjoni pealik kpt. A. Terras ja peastaabi eriüksuste pealik ltn. Lääne.

Väljaõpe on divisjonis rajatud kindlale alusele. Varemalt korraldati divisjonis õppusi terve õppeperioodi kestvusel. Läänud aasta oktoobri-, novembri- ja detsembrikuus korraldati divisjonis intensiivseid kordamisõppusi, missugused lõpsid lahinglaskmisega Valdeki laskeplatsil. Et möödunud aasta lühiajalised kordamisõppused andsid häid tulemusi — on ka käesoleval aastal sama läbi viidud. Ka laskeharjutusi, missugused suurtükimeestele harilikult osutuvad nende õppetöö krooniks, on malev kõigiti teostanud. Ei saa küllalt kiita suurtüki-numbrite ja suurtüki-ülemate eeskujulist tegutsemist. Arvan, et selget keelt sellest kõneleb järgmine asjaolu: tänavu sügisel kaitseväe Jägala suurtüki-poligonil õisel laskmisel asendasid kaitseliidu Tallinna suurtükiväe divisjoni kaitseliitlased sõjakooli patarei suurtüki-meeskonna ning suutsid isegi õppimisedes võõrail suurtükel laskmise viia läbi, rahuldades isegi sõjakooli kui eeskujuliku väeosa karmid nõuded.

Ka „ülemuste“ eest on küllaldaselt hoolitsetud: nii korraldatakse üldisi õppusi, eriõppusi pealikuile ja teistele „ametmeestele“.

Peale oma eriala on divisjonis hoolitsetud veel kaitseliitlaste kehalise arendamise eest: nimelt on

olemas oma võimlejate grupp hra Mänd'i juhatusel, kes teeb iganädalasi võimlemise ja kehakarastamise harjutusi ja võtab võistlusist osa.

Eriti tegutseb vehklejate grupp, arendades divisjoni liikmeis teravat silma, kindlat ja osavat kätt.

Ka töötab divisjoni laskuring sõjaväe vintpüssidest laskmises, missugune on veel algastmel, kuid juba on teatud pealikud ja malevlased omandanud vastavad klassid laskmises, samuti korraldab ring võistluslaskmisi teiste üksuste vahel.

Ka seltskonna ja oma vanema venna — kaitseväe — poolehoiu on divisjon suutnud täiel määral võita. Suurt tänu võlgneb divisjon kaitseväe ühendatud õppeasutustele, allohvitseride ja sõjakooli patareidele, kes on divisjoni kõigiti toetanud, lahkesti pakkudes oma õppejõude ja igasuguseid õppevahendeid. Erilist tänu võlgneb divisjon allohvitseride kooli patarei ülemale kapten Nordman'ile, kes alati on olnud abiks igasuguseil divisjoni õppusil.

Divisjoni aastapäeval soovime, et divisjoni pealik, pealikud ja malevlased töötaksid sama jõu ja innuga nagu seni, siis ei jää ka tehtud töö hiilgavad tagajärjed avaldumata.

„Kaitse Kodu!“

astub 1931. aastal täiesti uue näoga oma lugejate ette.

Hoolimata suurtest kuludest, mis seotud ajakirja sisus ja välimuses efektiivsete muudatustega, jääb „Kaitse Kodu!“ tellimishind 1931. aastaks endiseks, kuus krooni aastas.

TEIE ÜLLATUTE KINDLASTI,

kui näete „Kaitse Kodu!“ uue aasta numbreid. Detsembris avatakse tellimiste vastuvõtmine uueks aastaks. Mõelge sellele aegsasti.

Kaastööliste

Uuest aastast „Kaitse Kodu!“ hakkab enam panema rõhku oma sisule ja tarvitab seetõttu ainult valitud materjali. Ühes sellega maksab toimefus ka paremat honorari kaastöö eest. Hea töö — hea palk — see on meie juhtsõna.

Kaitseliitlasile

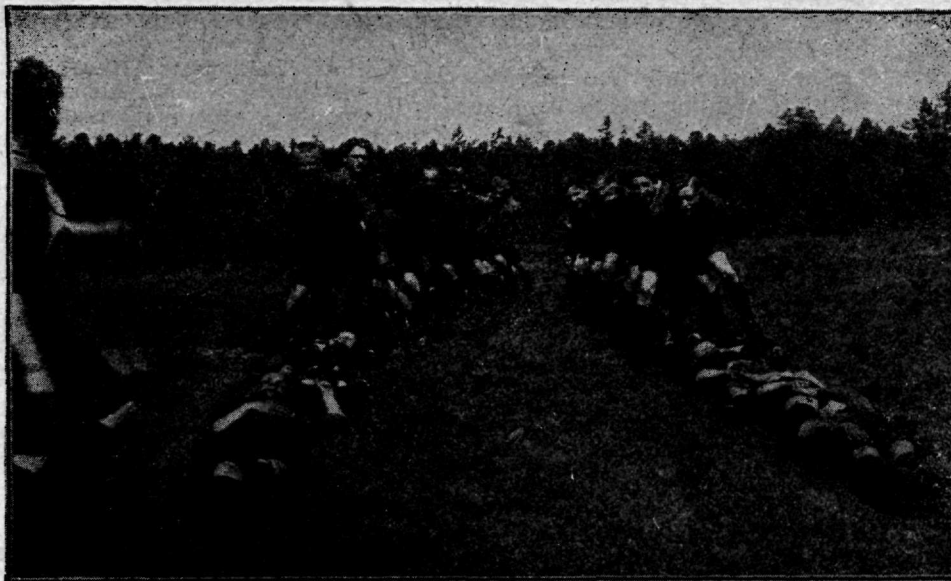
Üllatage oma kaasmalevasi nende tähtsamatel juubeli- ja sünnipäevadel, saates nende päevapildid „Kaitse Kodu!“ avaldamiseks.

Fotoamatööridele

Saake „Kaitse Kodu!“le“ õnnestunud ülesvõtteid sündmustest, loodusest jne.

Kõigile

Lugege, tellige ja levitage „Kaitse Kodu!“ ja teie osutate väärtilise teene kodukaitse liikumisele Eestis.

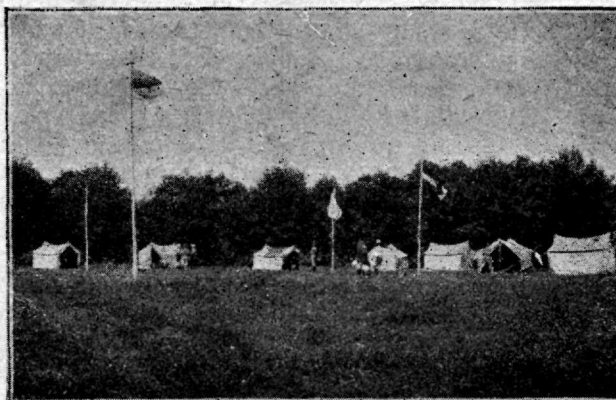
Skoutide laagri lõbustusi.

SKOUTLIKUST LIIKUMISEST EESTIS

Ühes vaba Eestiga hakkas vabanenud noorsugu endale avaldusvõimalusi otsima, mille tulemusena on esinenud suur hulk kõige mitmekesisemaid noorsooliikumise vorme. Mõned neist on kujunenud elujõulisteks, kuid suur hulk on olnud ühepäevalapsed, langedes juba esimesel puhangul, ilma kindlamat ilmet, ilma avaldusvormi leidmata.

Ühe noorsooliikumise avaldusvormina kandus ka skoutlus meie noorte perre, tulles vene mõjutistega, pipardatud revolutsiooni kõikumustest küll ühes ja teises suunas. Olles sammunud ainult noorte, õigemini vaid laste, kogemata jalgadel, ilma vanemate juhatuseta, olles seisnud mitmeid aastaid kindlanäolisema juhatuseta elutormide keerises, avaldus ta oma alg-aastail kõige primitiivsemals vormes. Väline külg: paraadid, vormid, märgid ja linnid, need olid mitmeid aastaid ta sisuks. Algatajaist kaotas Eesti vabadussõjas ta oma ainsamagi põhjalikumalt liikumist tundja juhi — võimlemisõpetaja Anton Õunapuu. Aastaid möödus, kuni vilumatutest, vene skoudikirjanduse juhtivuse all seisnud pealikutest arenesid noorsoolased, kes oskasid skoudiliikumise suunda kritiseerivalt silmitseda, kes taipasid tema õigele alusele asetamiseks õiget rada tabada. Pikkamööda avanesid ka võimalused skoutlust käsitlevate käsiraamatute saamiseks, millised omakorda vaid keelivalitsejatele juhtidele arusaadavad olid. Kitsaste aineliste olude juures ei olnud võimalik neid tõlkida, tõlkeid kirjastada. Pealegi ei ole väliskirjandus vastuvõetav Eesti oludele ilma ümberkujundamiseta meie olude kohaseks.

Sarnaselt vormiotsingutes tegutsenult on skoutlus meil seisnud väga sarnlevalt kõikidele teistele organisatsioonidele. Ka mitmed skoutide rühmitused on varisenud ilma mingit positiivset tulu toomata, olles jõu kulutanud. Teised jälle on suutnud seisma jääda, olles tabanud õigema suuna. Ühtlust on toonud skoutide rühmituste koondamine üleriiklikuks organisatsiooniks, kuid keskorganisatsioon jätab ka suure vabaduse, ja sellest tingituna iga kohapealne malev oma tööviisidega annab ise enda energilisemaks või loiumaks eluavalduks alused. Üleriikliku koondamisega suudeti koondada ka vanemate peret, kes oma toetusega palju võimalusi on loonud ja tegevust õigel ajal aidanud hoida. Kuid sellelgi kaasabil puuduvad laiemad võimalused majanduslikust kitsikusest tingituna. Skoutliku organisatsiooni liikmetelt enestelt —

Laagripilt.

lastelt — majanduslikul alal organisatsiooni kindlale alusele asetamist laiemas ulatuses oleks aga palju nõuda. Ometi on võidud väga paljudes rühmades suure hulga sisulise tööga toime tulla. Suurematele kõrvaltvaatajate hulkadele on see töö jäänud nägematuks, seda enam, et vaid vähesed töötajast on mõistnud silmas pida propaganda tähtsust ja vajalikkust. Tahaksin siin aga nimetada, et sõjaväekohustuste kandmisel — meesnoorsoo esimesel avalik-õiguslikul kohustuste kandmisel riigi vastu — on skoutide ridadest läbikäinud noored kõik suurema eduga esinenud kui teised samaealised. Ka teisel alal — kõrgematesse õppeasutistesse siirdunud skoutidel on palju kohustusi tulnud kanda ja kannavad edaspidigi, teenides ühiskonda ja jäädes skoutluse põhimõttel ligimeste ja kaaskodanike aitajaiks. Kaugemale ei ole skoutlikud organisatsioonid oma kasvandikke ideekandjaid suutnud saata, on ju kogu skoutluse liikumise ajalugu nii Eesti skoutide malevale kui ka Eesti noorseppade liidule tagasiulatuv vaid veidi üle kümne aasta. Kuid küllap aastad viivad edasi noori, kes võrsuvad mehisteks meesteks, vaatamata sellele, et nende suhtes skoutlus palju vähemal määral mõju on suutnud avaldada, kui see tegelikult võib olla selle kasvatusmeetodi täieulatusliku käsitluse juures.

„Noorte Kotkaste“ organisatsiooni ellukutsumise puhul on algatajad täieliselt teadlikud olnud skoutlike meetodite tähtsuses. Nendel on võimalus olnud kasutada kogemusi skoutluse kohandumises Eesti oludele, kuivõrd need on ilmsiks tulnud seniste skordirühmituste tegevuses. Veel rohkem: vahepeal on sootuks laiemad võimalused saanud, et näha organiseerimise võtteid välisriikides küll ligemate, küll kaugemate naabrite juures. See on võimalikuks teinud uue organisatsiooni rajamise täie teadlikkusega ja headel eeskujudel. Uus organisatsioon kerkis eesmärgiga liita kõiki skoutlikke üksusi, kujundades võimsa noore pere meie väikese isamaa piirides, ühtlasi luues tugeva seljatoe noorte tegevusele, tõmmates juure laialdase vanemate tegelaste pere, et kontaktis kaitseliidu organisatsiooniga töötades üldise heatahtliku usalduse osaliseks saada. Juba on võinud ühineda noorkotkasteks peaaegu kõik noorseppade rühmitused, enne kui jõuti tegeliku noorkotkaste tööga alata. Tugevad pingutused seisavad veel ees, et uus organisatsioon täie hooga tegevusse võiks astuda. Ülemaalse ulatusega informatsioonikursused juhtivatele tegelastele, siis noorte kogumine ja tööle rakendamine. Jõudes nii kaugele — juba käesoleva aasta detsembriks peab see sündima — võivad kõik kahtlejad näha ja veenduda, et noorkotkad kõige kindlajoonelisemalt taotlevad skoutlikke sihte, ja saabuvad päevad näitavad tagajärgi. Seniks aga sammume skoutlikult edasi teadmises: Noorkotkas on iga noorkotka sõber. J. T.

Toimetusele saadetud kirjandus

William Shakespeare: HAMLET. Tõlkinud A. F. Tombach-Kaljuvald. Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus. Kui kellelegi tehtaks ülesandeks valida maailma kirjandusest kümme tantsamat teost, siis ei saa valija arvestamata jätta „Hamletit“. Üle 300 aasta on huvitanud „Hamlet“ haritud maailma: teda on loetud, on arutatud, on kirjutatud tema üle uurimusi terved virnad, on lavastatud, on tõlgitud igasse kultuurkeeles või keeles, mis kultuurkeeles on arenemas. „Hamlet“ on mõjutanud inimpõlvi sajandite kestes, inimpõlved on kadunud minevikku ja unustusse, „Hamlet“ aga ei taha ega taha vananeda. „Hamlet“ ilmub eesti keeles esimest korda 20 aastat tagasi, kuid juba mitmed aastad pole teda müügil enam saada. Esimene Shakespeare'i tõlkija A. F. Tombach-Kaljuvald on teinud ka käesoleva tõlke, kuid et vahepeal keel ja tõlkenõuded on suuresti muutunud, siis tuli teos tõlkida uuesti, ja vähe on jäänud püsima esimesest väljaandest. Tõlge on varustatud seletustega ja A. Orase eessõnaga.

Male.

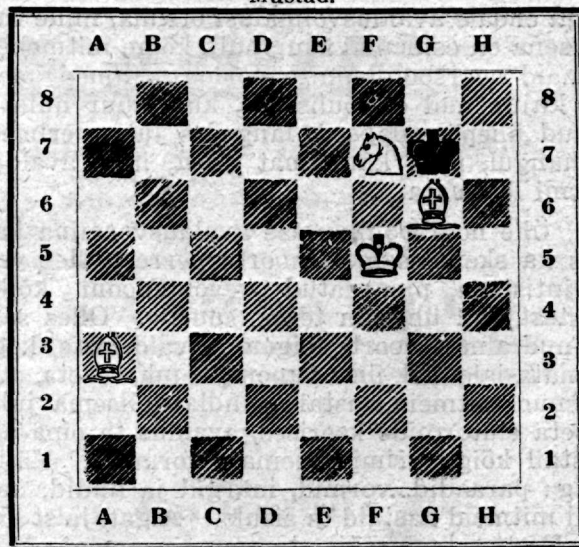
Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6.

Ülesanne nr. 108.

Kokku seadnud A. Keirams (Riia).

Mustad.

Valged.

Valged: Kf5, Oa3 ja g6, Rf7.

Mustad: Kg7,

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

A Abeli ülesande nr. 107 lahendus.

1. Lh5—f3, Re1 : f3,
2. Rb2—d3 annab matt.
1. (Lh5—f3), Kc5—b4,
2. Oe5—d6 annab matt.
1. (Lh5—f3), ükskõik.
2. L annab matt.

Õiged lahendused saatsid: prof. Th. Lemba, Evald Karp ja Gunnar Friedemann (Tallinnast), stud. jur. V. Pezold (Tartust).